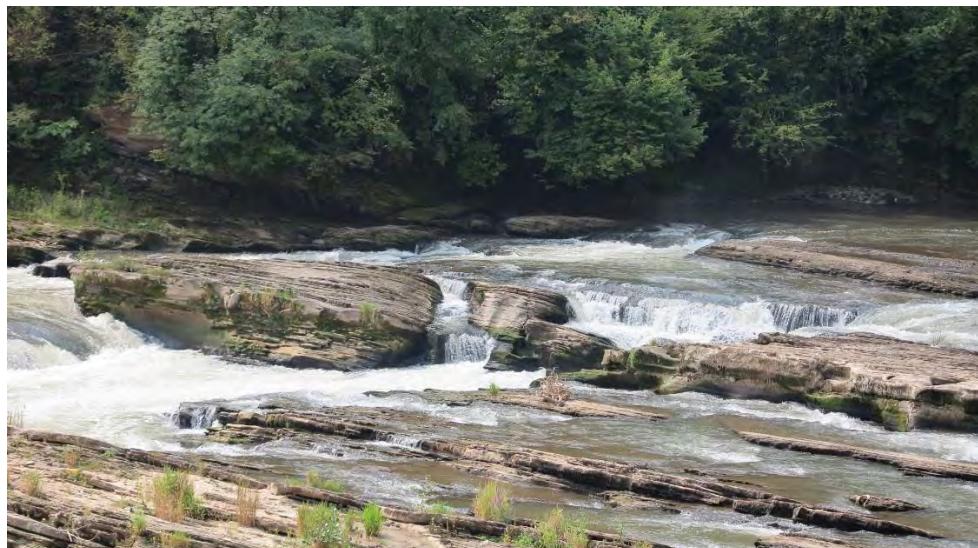

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata i zakona na području Zeničko-dobojskog kantona sa aspekta opravdanosti hidroenergetskih objekata

Boris Britvar, dipl. ing. arh.

EKO HUB Zenica
www.ekoforumzenica.ba

2023

Misli o prirodi!

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

Ova analiza rezultat je projekta "Eko HUB Zenica". Opšti cilj projekta je da se uspostavi i održava funkcionalna lokalna mreža partnera koja djeluje na zaštiti okoliša.

Boris Britvar, diplomirani inženjer arhitekture, prostornim uređenjem bavi se preko dvadeset godina. Pored arhitektonskog projektovanja i građanskog aktivizma, jedno vrijeme obavljao je funkciju pomoćnika načelnika opštine za urbanizam i zamjenika federalnog ministra za prostorno uređenje i zaštitu okoliša FBiH.

Analiza je izrađena u okviru projekta "Misli o prirodi!" koji implementira Centar za promociju civilnog društva, a finansira Švedska. Sadržaj Analize isključiva je odgovornost udruženja Eko forum Zenica i ne odražava nužno stavove Švedske.

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Pregled relevantnih propisa	3
3. Status postojeće prostorno-planske dokumentacije	6
4. Usklađenost prostorno-planske dokumentacije različitih nivoa	17
5. Strateški i planski dokumenti vezani za mini hidro elektrane	21
6. Prijedlog potrebnih koraka i lista nadležnih institucija za izmjene prostornog plana	29
7. Prilozi	31

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

1. Uvod

U Prostornom planu ZDK 2009-2029 (Sl. novine ZDK 4/09) u poglavljju "2.9.2. Planirana elektroenergetska infrastruktura" navedeno je 38 potencijalnih hidroelektrana na vodotocima I kategorije Usora, Krivaja i Bosna i 39 potencijalnih hidroelektrana na vodotocima II kategorije a u poglavljju 3.2. "Smjernice za razvoj energetske infrastrukture" je utvrđeno da u narednom planskom periodu, uz saglasnost nadležnih institucija kao i sagledavanje svih relevantnih faktora kako ekonomskih tako i zaštite prostora i održivog razvoja neophodno stvoriti uslove izgradnje ovih energetskih kapaciteta.

Parlament Federacije 24. juna 2020. godine usvojio je "Deklaraciju o zaštiti rijeka" i izglasao zaključak o potpunoj zabrani gradnje malih hidroelektrana na cijeloj teritoriji FBiH. Tim zaključkom je dat rok Vladi FBiH od tri mjeseca da izvrši analizu i predloži izmjene u zakonodavstvu što će omogućiti provođenje ove zabrane u praksi. Očekuje se usvajanje Zakona o električnoj energiji Federacije BiH na Domu naroda, koji je usvojio predstavnički dom Parlamenta FBiH, a kojim se zabranjuje izgradnja mini hidroelektrana.

Kako bi se osigurala dosljedna provedba deklaracije i Zakona, cilj projekta je kampanja prema Ministarstvu za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK da pripremi i u parlamentarnu proceduru uputi izmjene Prostornog plana Zeničko-dobojskog kantona kojima bi se preispitala opravdanost planirane izgradnje hidroenergetskih objekata. Tendencija je da se u toku pripreme izmjena tog prostorno-planskog dokumenta se maksimalno uključi javnost, posebno organizacije civilnog društva, u skladu s odredbama Arhuške konvencije i Zakona o zaštiti okoliša FBiH.

2. Pregled relevantnih propisa

- **Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10, 45/10, 85/21 i 92/21)**

Ovim Zakonom uređuje se: planiranje korištenja zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine kroz izradu i donošenje planskih dokumenata i njihovo provođenje, vrsta i sadržaj planskih dokumenata, korištenje zemljišta na nivou Federacije, nadzor nad provođenjem planskih dokumenata od značaja za Federaciju, nadzor nad provođenjem ovog Zakona, kao i kazne za pravna i fizička lica.

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

Planiranjem se, u smislu ovog Zakona, smatra plansko upravljanje, korištenje zemljišta i zaštita prostora Federacije kao osobito vrijednog i ograničenog dobra.

Plansko upravljanje, korištenje zemljišta i zaštita prostora osigurava se provedbom planskih dokumenata zasnovanim na cjelovitom pristupu planskom uređenju prostora i na načelima održivog razvoja.

- **Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu dokumenata prostornog uređenja („Službene novine Federacije BiH“, broj 63/04 , 50/07)**

Uredbom se utvrđuje postupak pripreme, izrade i sadržaj dokumenata prostornog uređenja na svim nivoima prostornog planiranja u Federaciji Bosne i Hercegovine.

- **Zakon o dopunama Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“ br. 61/22)**

Zakonom o električnoj energiji se uređuje funkcionisanje elektroenergetskog sektora, elektroprivredne djelatnosti, razvoj tržišta električne energije, regulisanje tržišta, opći uslovi za isporuku električne energije, planiranje i razvoj, izgradnja, rekonstrukcija i održavanje elektroenergetskih objekata, nadzor nad provođenjem zakona i druga pitanja od značaja za obavljanje elektroprivredne djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Dopunama Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine utvrđuje se da je mala hidroelektrana (mHE) hidroenergetski objekat instalisane snage do i uključivo 10MW, te da se obustavlja izdavanje energetskih dozvola za male hidroelektrane izuzev malih hidroelektrana na gravitacionim vodovodima.

- **Zakon o razvojnem planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 32/17)**

Zakon o razvojnem planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji osigurava osnove za punu implementaciju ciljeva javne politike na svim nivoima vlasti. Zakska rješenja u zakonu se zasnivaju na preferentnim opcijama, uzimajući u obzir Ustavom definisane nadležnosti svih nivoa vlasti.

- **Zakon o prostornom uređenju i građenju ("Službene novine Zeničko-dobojskog kantona", broj 1/14 i 4/16)**

Zakonom o prostornom uređenju i građenju Zeničko-dobojskog kantona uređuju se načela za plansko uređenje, korištenje, zaštitu i upravljanje prostorom, organizacija sistema prostornog

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

uređenja, vrste i sadržaj, način izrade i postupak donošenja planskih dokumenata i način provođenja planskih dokumenata.

- **Zakon o zaštiti okoliša Federacije BiH (Sl. novine FBiH, br. 15/21)**

Ovim Zakonom uređuju se načela zaštite okoliša, zaštita komponenti okoliša, nadležnost u oblasti zaštite okoliša, informisanje i obrazovanje o okolišu, pristup informacijama o okolišu i učešće javnosti u oblasti zaštite okoliša, planiranje zaštite okoliša, strateška procjena uticaja na okoliš, uspostavljanje standarda kvaliteta okoliša, procjena uticaja na okoliš, okolinska dozvola, sprječavanje nesreća velikih razmjera, finansiranje zaštite okoliša, građanska odgovornost za štetu u okolišu, sistem eko-označavanja i upravljanja okolišem i međuentitetska saradnja u oblasti zaštite okoliša.

- **Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije ("Službene novine FBiH", broj 70/13)**

Zakonom o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije se uređuju promovisanje korištenja obnovljivih izvora energije (OIE) i efikasne kogeneracije (EK), definisanje obavezujućih ciljeva udjela OIE u ukupnoj finalnoj potrošnji energije u Federaciji Bosne i Hercegovine, definisanje obavezujućih ciljeva udjela OIE u proizvodnji električne energije, energije grijanja i hlađenja i potrošnji OIE u transportu, definisanje tehnologija za korištenje OIEiEK, istraživanje potencijala OIE, podsticajne mjere za proizvodnju električne i topotne energije iz OIEiEK i podsticajne mjere za upotrebu OIE u transportu, pravila o izdavanju garancije porijekla za električnu energiju proizvedenu iz OIE i vođenje Registra o izdatim garancijama porijekla, njihovim transferima i poništavanju, vođenje Registra projekata i postrojenja OIEiEK, status kvalifikovanog, privilegovanog i potencijalnog privilegovanog proizvođača električne energije iz OIEiEK, uslovi za uspostavu i razvoj tržišta električne energije proizvedene korištenjem OIE, izgradnja postrojenja za proizvodnju električne energije iz OIEiEK, priključak postrojenja OIEiEK na elektroenergetsku mrežu, administrativne procedure nadležnih organa za izdavanje pravnih akata propisanih ovim zakonom, obaveze u pogledu informisanja javnosti i unapređenja znanja odgovornih i zainteresovanih institucija, pravnih i fizičkih lica, te ostala pitanja od značaja za korištenje OIEiEK.

- **Zaključak Vlade F BiH od 26.11.2020. godine, kojim je Vlada F BiH usvojila Informaciju Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije o Zaključku Predstavničkog doma Parlamenta F BiH, od 29.6.2020. godine, u vezi potpune zabrane izgradnje mHE na teritoriji cijele F BiH i Prijedlogu Deklaracije o zaštiti rijeka u F BiH.**

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

3. Status postojeće prostorno-planske dokumentacije

- **Prostorni plan Republike BiH od 1981. do 2000. godine**

Plan je na snazi do donošenja Prostornog plana Federacije BiH.

Bosna i Hercegovina je država za čiji je prostor, kontinuirano u periodu od preko pola stoljeća, urađen impozantno veliki opus prostorno planske dokumentacije, još obimniji fond relevantnih pratećih studija, ekspertiza, naučno-istraživačkih radova, zakonske regulative i metodoloških materijala. Ipak, samo je jedan usvojeni, formalno-pravno validni dokument, kojim je sveobuhvatno planirano prostorno uređenje cjelovite teritorije Bosne i Hercegovine: To je Prostorni plan BiH za period od 1981. do 2000. godine koji je 1980 godine izradio Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu i Urbanistički zavod BiH.

U Post-Dejtonskom periodu, značajniji prostorno planski dokumenti su urađeni za kantone i općine, a za federalni nivo urađen je veliki broj strategija iz raznih oblasti koje su poslužile kao referentni dokumenti za građu elemenata analitičko dokumentacije osnove Prostornog plana Federacije Bosne i Hercegovine.

- **Odluka o pristupanju izradi Prostornog plana Federacije Bosne i Hercegovine za period od 2002. do 2022. godine ("Službene novine Federacije BiH", broj 20/04)**

Na prijedlog Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine je donio Odluku o pristupanju izradi Prostornog plana Federacije Bosne i Hercegovine za period 2002-2022 godine.

- **Odluka o izmjenama i dopuni odluke o pristupanju izradi Prostornog plana Federacije Bosne i Hercegovine za period od 2002. do 2022. godine ("Službene novine Federacije BiH", broj 2/08)**

Na prijedlog Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine je donio Odluku o izmjenama i dopuni odluke o pristupanju izradi Prostornog plana Federacije Bosne i Hercegovine za period 2002-2022 godine kojom je izmjenjen period trajanja plana od 2008-2028 godine.

- **Odluka o usvajanju Prostorne osnove Prostornog plana za period od 2002. do 2022. godine**

Prostorna osnova Federacije sadrži snimak i ocjenu postojećeg stanja u prostoru od značaja za Federaciju, kao i osnovne smjernice planiranog prostornog razvoja.

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

Na prijedlog Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma, održanoj dana 19.05.2011. godine i sjednici Doma naroda, održanoj dana 16.06.2011. godine, donio je Odluku o usvajanju Prostorne osnove za izradu Prostornog plana za period od 2002. do 2022. godine.

Prostorni plan Federacije radi se na osnovu Prostorne osnove Federacije.

- **Prostorni plan Federacije Bosne i Hercegovine za period od 2002. do 2022. Godine**

Prostorni plan FBiH je krovni planski dokument kojim je definirana strategija razvoja i korištenja društvenih resursa.

Prostorni plan Federacije određuje dugoročne ciljeve i mјere prostornog razvoja u skladu sa planiranim ukupnim privrednim, društvenim i historijskim razvojem od značaja za Federaciju.

Prostorni plan Federacije sadrži politiku korištenja zemljišta i usmjerava razvoj funkcija i djelatnosti na teritoriji Federacije.

Prostornim planom Federacije utvrđuju se područja od značaja za Federaciju, a naročito:

- 1) objekti i trase privredne (magistralne) infrastrukture od međunarodnog, državnog i federalnog značaja, kao i interes dvaju ili više susjednih kantona (cestovna, vodoprivredna, energetska, telekomunikacijska i druga infrastruktura sa objektima);
- 2) prostori i područja od značaja za Federaciju iz člana 16. Ovog Zakona;
- 3) objekti i područja graditeljskog ili prirodnog naslijeda koje kao nacionalne spomenike utvrđi Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika u skladu sa Aneksom 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini;
- 4) objekti i prostori od značaja za odbranu.

Prostorni plan Federacije razrađuje planska opredjeljenja iz Prostorne osnove Federacije. Uz uvažavanje prirodnih, kulturno-historijskih i pejzažnih vrijednosti, prostorni plan Federacije utvrđuje osnovna načela planskog uređenja prostora, ciljeve prostornog razvoja, zaštitu, korištenje i namjenu zemljišta, a naročito:

- 1) osnovnu namjenu zemljišta i pojedinih područja Federacije;
- 2) međusobnu povezanost prostora kantona;

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

- 3) građevine i koridore magistralne i druge infrastrukture od značaja za Federaciju(vodoprivredna, prometna, energetska, telekomunikacijska i druga infrastruktura)
- 4) drugu infrastrukturu od značaja za Federaciju (zdravstvo, obrazovanje, nauka, kultura, sport, uprava, turizam, bankarstvo, usluge, snabdijevanje i sl.);
- 5) mjere zaštite okoliša;
- 6) mjere za obnovu i sanaciju prostora;
- 7) zaštitu graditeljskog i prirodnog naslijeđa;
- 8) mjere zaštite od prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa i ratnih djelovanja na nivou Federacije;
- 9) način i obim iskorištavanja mineralnih sirovina. Prostorna osnova Federacije, Pro gram mјera i odluka o provođenju prostornog plana Federacije sastavni su dijelovi Prostornog plana Federacije.

Prostorni plan Federacije donosi Parlament na prijedlog Vlade na period od dvadeset godina.

Prijedlog Prostornog plana za period 2008-2028 godine utvrđen je od strane Vlade FBiH na 86. sjednici održanoj 06.11.2013 te usvojen od strane Predstavničkog doma Parlamenta FbiH 04.03.2014. godine, ali ga Dom naroda nikada nije razmatrao.

Federacija BiH nema usvojen prostorni plan FBiH , niti pripremljene i usvojene prostorne planove posebnih obilježja od značaja za FBiH, kojim se definira prostor za izgradnju značajnih energetskih objekata, a čije je usvajanje predviđeno tek nakon donošenja prostornog plana FBiH.

- **Odluka o provođenju Prostornog plana za period od 2002. do 2022. godine**

Odlukom se uređuje provođenje Prostornog plana Federacije Bosne i Hercegovine za period 2008.-2028.godine i sastavni je dio Prostornog plana a odlukom se utvrđuju uvjeti korištenja, uređenja , izgradnje i zaštite prostora i na taj način se definira način provođenja i obezbjeđuje realizacija Prostornog plana.

Obzirom da Prostorni plan Federacije BiH nikada nije usvojen, nije donesena niti Odluka o provođenju Prostornog plana.

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

- **Odluka o pristupanju izradi Prostornog plana područja posebnih obilježja od značaja za Federaciju BiH "Autocesta na koridoru Vc" za period od 2008 do 2028. (Službene novine Federacije BiH, broj 48/08)**

Prostorni plan područja posebnih obilježja Federacije donosi se za područja od značaja za Federaciju utvrđena Prostornim planom Federacije.

Područje posebnog obilježja Federacije utvrđuje se naročito za:

- 1) područje izgradnje velikih hidroenergetskih građevina (više od 30 MW instalirane snage) utvrđeno Prostornim planom Federacije;
- 2) slivno područje hidroakumulacija za potrebe regionalnog snabdijevanja vodom u uvjetima kada dva ili više kantona nisu osigurali mogućnost zajedničkog snabdijevanja;
- 3) koridore i građevine međunarodnog saobraćaja(međunarodne ceste sa pratećim objektima, međunarodni aerodromi, luke i sl.);
- 4) hidromelioracione sisteme na površinama većim od 2000 ha;
- 5) posebno ugrožena područja (plavna područja, goleti, klizišta i sl.) ukoliko dva ili više kantona nisu uredili odnose na zaštiti;
- 6) područja za potrebe održavanja međunarodnih sportskih manifestacija;
- 7) područja koja imaju izrazit prirodni, graditeljski ili kulturno-historijski značaj i kao takva su utvrđena Prostornim planom Federacije.
- 8) Prostorni plan područja posebnih obilježja, s obzirom na zajednička prirodna, kulturna ili druga obilježja, utvrđuje osnovnu organiziranost prostora, mjere korištenja, uređenja i zaštite tog područja sa aktivnostima koje imaju prednost, mjere za unapređivanje i zaštitu okoliša, te po potrebi određuje obavezu izrade urbanističkih i detaljnijih planova uređenja za uža područja unutar prostornog plana područja posebnog obilježja.

Odluka o pristupanju izradi Prostornog plana područja posebnih obilježja od značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine ne sadrži elemente planiranja i izgradnje elektroenergetskih objekata.

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

- **Prostorni plan područja posebnih obilježja od značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine "Autocesta na koridoru Vc" za period od 2008 do 2028. ("Službene novine Federacije BiH", br. 100/17)**

Na prijedlog Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na 17. sjednici održanoj 25.01.2017. godine i Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, na 18. sjednici održanoj 09.02.2017. godine je donio odluku o usvajanju **Prostornog plana područja posebnih obilježja od značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine "Autocesta na koridoru Vc" za period od 2008 do 2028.**

Prostorni plan područja posebnih obilježja od značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine ne sadrži elemente planiranja i izgradnje elektroenergetskih objekata.

- **Prostorni plan Ze-do kantona za period 2009-2029 godine (Sl. novine ZDK broj 4/09)**

Prostorni plan Kantona preuzima, prilagođava, razrađuje i dopunjava planska opredjeljenja iz Prostornog plana Federacije Bosne i Hercegovine koja se odnose na prostor Kantona uz potpuno uvažavanje prirodnih i kulturno-historijskih vrijednosti. Prostorni plan Kantona utvrđuje osnovna načela planskog uređenja prostora, ciljeve prostornog razvoja, te zaštitu, korištenje i namjenu prostora, Prostorni plan kantona radi se na osnovu Prostornog plana Federacije i Programa mjera za odnosni prostor.

Uz uvažavanje prirodnih, kulturno-historijskih i pejzažnih vrijednosti Prostorni plan kantona utvrđuje osnovna načela planskog uređenja prostora, ciljeve prostornog razvoja, zaštitu, korištenje i namjenu zemljišta a naročito:

- 1) osnovnu namjenu zemljišta (poljoprivredno, šumsko, građevinsko zemljište, vodne i druge površine);
- 2) sistem naselja i urbana područja;
- 3) građevine i koridore magistralne i druge infrastrukture od značaja za Federaciju i kanton sa zaštitnim infrastrukturnim pojasevima (vodoprivredna, saobraćajna, energetska, telekomunikaciona i druga infrastruktura);
- 4) drugu infrastrukturu od značaja za Federaciju i kanton (zdravstvo, obrazovanje, nauka, kultura, sport, uprava, turizam, bankarstvo, usluge, snabdijevanje i sl.);
- 5) mjere zaštite okoliša sa razmještajem građevina i postrojenja koja mogu značajnije ugroziti okoliš;

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

- 6) zaštitu graditeljskog i prirodnog nasljeđa;
- 7) mjere zaštite od prirodnih i ljudskim djelovanjem izazvanih nepogoda i katastrofa i ratnih djelovanja;
- 8) način i obim iskorištavanja mineralnih sirovina;
- 9) obaveze u pogledu detaljnijeg planiranja uređenja manjih prostornih cjelina unutar kantona (prostorni plan općine, područja posebnih obilježja, urbanistički plan i dr.).

U poglavlju 2.9.2. "Planirana elektroenergetska infrastrukura" utvrđeno je sljedeće:

Zeničko-dobojski kanton ima velike potencijalne mogućnosti za iskorištavanje hidroenergetskog potencijala u smislu izgradnje malih hidroelektrana za proizvodnju električne energije. Sve rijeke u Ze-do kantonu pripadaju slivu rijeke Bosne i čine bogatu hidrografsku mrežu. Glavni tok rijeke Bosne nosi 57% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala Ze-do kantona. Od svih pritoka rijeke Bosne najznačajnija je rijeka Krivaja koja nosi 20% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala Ze-do kantona.

Pregled hidroenergetskih potencijala na vodotocima Ze-do kantona:

Vodotok	Bruto energetski potencijal (GWh/god.)	Maksimalno iskoristivi energetski potencijal (GWh/god.)	Stepen iskoristivosti (%)	Realno iskoristivi energetski potencijal (GWh/god.)	Stepen iskoristivosti (%)
Bosna	2065,58	1425,25	69	640,33	31
Babina rijeka	29,62	16,29	55	8,89	30
Bistričak	20,04	11,02	55	6,01	30
Bočinja	2,27	1,25	55	0,68	30
Fojnica	1,81	1	55	0,54	30
Fojnička rijeka	134,38	73,91	55	34,94	26
Goruša	16,08	8,84	55	4,82	30
Gostović	168,30	92,56	55	58,90	35
Gračanička rijeka	7,36	4,05	55	2,21	30
Jablanica	12,64	6,95	55	3,79	30
Kočeva	13,18	7,25	55	3,95	30
Krivaja	732,37	519,98	71	241,68	33
Lješnica	12,91	7,10	55	3,87	30
Misoča	44,77	24,62	55	13,43	30
Ograjna	1,03	0,57	55	0,31	30
Orahovačka rijeka	5,29	2,91	55	1,59	30

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

Vodotok	Bruto energetski potencijal (GWh/god.)	Maksimalno iskoristivi energetski potencijal (GWh/god.)	Stepen iskoristivosti (%)	Realno iskoristivi energetski potencijal (GWh/god.)	Stepen iskoristivosti (%)
Papratnica	10,86	5,97	55	3,26	30
Trstionica	82,18	45,20	55	24,65	30
Pepelarska rijeka	7,96	4,38	55	2,39	30
Radovljanska rijeka	8,24	4,53	55	2,47	30
Ribnica	35,14	19,33	55	10,54	30
Rujnica	6,99	3,84	55	2,10	30
Stavnja	92,80	51,04	55	27,84	30
Usora	72,57	47,89	66	25,40	35
Želeća	1,90	1,05	55	0,57	30
Željeznica	7,09	3,90	55	2,13	30
Zgošća	14,72	8,10	55	4,42	30
Bosna ukupno	2.065,58	1.425,25	69	640,33	31
Pritoke Bosne ukupno	1.542,50	973,53	63	491,39	32
UKUPNO (GWh)	3.608,08	2.398,78	66	1.131,72	31
Prosječna snaga (MW)	411,88	273,83	66	129,19	31

U narednim tabelama su prikazane potencijalne hidroelektrane na vodotocima I i II kategorije, sa podacima o planiranoj godišnjoj proizvodnji električne energije (u GWh).

Potencijalne hidroelektrane na vodotocima I kategorije Usora, Krivaja i Bosna

R. br.	Hidroelektrana	Sliv	Snaga (MW)	Moguća godišnja proizvodnja električne energije prema različitoj planskoj dokumentaciji (GWh)		
				OHER	PHRB	OVO
1	Karuše (Matuzići)	Usora	10,10		10,70	
2	Jelići	Usora			10,20	
3	Rosulje	Usora			9,40	
4	Jelah	Usora			8,60	
5	Dedovac	Usora			8,80	
6	V. Skroze	Krivaja			28,40	
7	Miljevići	Krivaja			14,30	
8	Vozuća	Krivaja			41,30	
9	Ribnica	Krivaja			51,40	
10	Buk	Krivaja	10,40		103,10	60,00
11	Kamensko	Krivaja	10,40		16,20	
12	Kamenica	Krivaja	10,40		82,40	46,00

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

R. br.	Hidroelektrana	Sliv	Snaga (MW)	Moguća godišnja proizvodnja električne energije prema različitoj planskoj dokumentaciji (GWh)		
				OHER	PHRB	OVO
13	Bioštica	Krivaja	28,20		93,30	112,40
14	Šan kamen	Bosna	8,50	64,40	128,00	51,60
15	Maglaj	Bosna	10,80	79,80	100,00	65,20
16	Komšići	Bosna	10,20	74,20		61,00
17	Globarica	Bosna	8,00	58,40	76,50	46,90
18	Dolina	Bosna	9,65	70,00	71,90	56,20
19	Zavidovići	Bosna			66,80	
20	Dubravica	Bosna			65,70	
21	Žepče	Bosna			84,00	
22	Želeče	Bosna	5,45	36,70	53,90	30,40
23	Begov Han	Bosna	7,15	50,50	63,20	41,40
24	Vranduk	Bosna	21,0	106,20	147,20	89,70
25	Zenica I	Bosna		46,70		
26	Zenica II	Bosna		46,30		
27	Zenica III	Bosna		57,60		
28	Janjići	Bosna	10,1	62,70	110,20	54,30
29	Lašva	Bosna	5,3	62,50	32,90	28,50
30	Radići	Bosna	5,3		55,20	27,60
31	D. Lučani	Bosna	5,3	32,50		28,00
32	Kakanj	Bosna			48,10	
33	Poljice	Bosna			31,80	
34	Dobrinje	Bosna			31,20	
35	Mulići	Bosna			30,10	
36	Visoko I	Bosna			29,80	
37	Visoko II	Bosna			20,50	
38	Kovanići	Bosna	10,1	68,3	97	57,4

Potencijalne hidroelektrane na vodotocima II kategorije

R. br.	Naziv MHE	Vodotok	Snaga (MW)	Moguća godišnje proizvodnja (GWh)
1	Kamenica	Gostovića rijeka	0,845	4,185
2	Dvanaesti kilometar	Gostovića rijeka	1,496	9,219
3	Rujevica ušće	Lužnica	0,815	4,292
4	Čardak	Gostovića rijeka	1,459	7,821
5	Sađevica ušće	Lužnica	0,508	2,578
6	Popovača	Sađevica	0,510	2,514
7	Botašnica ušće	Lužnica	0,997	4,999
8	Medeni potok	Gostovića rijeka	0,671	3,989

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

R. br.	Naziv MHE	Vodotok	Snaga (MW)	Moguća godišnje proizvodnja (GWh)
9	Osamnaesti kilometar	Suha	0,307	2,291
10	Izron	Suha	0,461	2,306
11	Tajanski potok	Suha	0,457	2,367
12	Sinanovići	Gostovića rijeka	1,052	5,466
13	Luke	Gostovića rijeka	0,395	2,165
14	Lemešak	Sađevica	0,498	2,325
15	Sajavica ušće	Lužnica	0,489	2,494
16	Sokolica	Otežna	0,378	2,159
17	Struge	Trbušnica	0,517	2,625
18	Stara kamenica	Stara kamenica	0,230	1,054
19	Borovnica	Buretina	0,194	1,081
20	Golubinjački potok	Trbušnica	0,375	2,015
21	Bogatina luka	Sađevica	0,383	1,682
22	Udrim	Trbušnica	0,227	1,012
23	Padešnica	Otežna	0,180	0,866
24	Mala rijeka	Otežna	0,174	1,212
25	Studenac	Stara kamenica	0,211	0,990
26	Poljanski potok	Otežna	0,195	0,955
27	Ravno borje	Buretina	0,102	0,536
28	Poljice	Gostovića rijeka	0,733	4,553
29	Mašica	Mašica	0,340	1,452
30	Stipovići	Gostovića rijeka	0,674	4,084
31	Repišta	Otežna	0,145	0,910
32	Bovača	Otežna	0,175	1,163
33	Donji Čimen	Buretina	0,103	0,461
34	Petrovići	Stupčanica	2,122	8,567
35	Čude19	Stupčanica	1,250	5,899
36	Čajdraš	Kruščica	0,576	3,633
37	Bistričak	Bistričak	0,810	4,035
38	Gostović	Gostović	16,50	26,20
39	Buci	Fojnička rijeka	6,90	34,50

U poglavlju 3.2. "Smjernice za razvoj energetske infrastrukture" utvrđeno je:

Zeničko-dobojski kanton ima velike potencijalne mogućnosti za iskorištavanje hidroenergetskog potencijala u smislu izgradnje malih hidroelektrana za proizvodnju električne energije.

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

U tom pogledu je u narednom planskom periodu, uz saglasnost nadležnih institucija kao i sagledavanje svih relevantnih faktora kako ekonomskih tako i zaštite prostora i održivog razvoja neophodno stvoriti uslove izgradnje ovih energetskih kapaciteta.

- **Prostorni plan Grada Zenica za period 2016-2036 godine (Sl. novine Grada Zenica 1b/18)**

Prostorni plan grada Zenice je planski dokument koji obezbeđuje racionalno korištenje prostora u svrhu ostvarivanja općih ciljeva zasnovanih na zajedničkim opredjeljenjima u namjeni prostora i korištenju prirodnih izvora i resursa utvrđenih planskim dokumentima šireg područja i strateškim razvojnim dokumentima (međunarodni, državni, entitetski i kantonalni) i stvaranja planskih prepostavki za realizaciju posebnih ciljeva razvoja prepoznatih kao specifičnosti grada Zenice kao prostorne cjeline za koju se radi Prostorni plan.

U poglavlju 2.9.4. "Hidroenergetski potencijal" je utvrđeno:

Iako je energija vode po svojoj definiciji obnovljiv izvor energije, samo značenje pojma obnovljivi izvori često ne obuhvata sve hidroelektrane. Obnovljivim izvorima se u pravilu smatraju lokalne elektrane manjih snaga i s manjim utjecajem na okoliš. Osnovni parametar na osnovu kojeg se definira pojam male hidroelektrane je instalirana snaga. U većini zemalja svijeta to su hidroelektrane sa instaliranim snagama do 10 MW, mada ova granica varira u rasponu 5 – 30 MW. Glavna prednost hidroenergetskih postrojenja je što u svom radu ne dovode do štetnih emisija, kao što je to slučaj kod termoenergetskih postrojenja. Procjenjuje se da jedna mala hidroelektrana snage 5 MW godišnje svojim radom zamjenjuje 1400 tekv.nafte fosilnog goriva i smanjuje emisiju od 16.000 t CO₂ u poređenju sa postrojenjem na fosilno gorivo iste godišnje proizvodnje.

Zeničko-dobojski kanton ima velike potencijalne mogućnosti za iskoriščavanje hidroenergetskog potencijala u smislu izgradnje malih hidroelektrana za proizvodnju električne energije. Sve rijeke u ZE-DO kantonu pripadaju slivu rijeke Bosne i čine bogatu hidrografsku mrežu. Glavni tok rijeke Bosne nosi 57% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala ZE-DO kantona.

Na području grada Zenice je započela izgradnja hidroelektrane Vranduk, koja bi imala doprinos u pouzdanom snabdijevanju električnom energijom na području Federacije BiH, a također i u smanjenju emisije zagađujućih materija u odnosu na sagorijevanje fosilnih goriva, odnosno doprinos zaštiti okoliša. HE Vranduk je smještena na području grada Zenica, u neposrednoj blizini naselja Vranduk, a obuhvaćeno područje proteže se lijevom obalom rijeke Bosne. Očekivano vrijeme izgradnje je 5 godina. Prema idejnom projektu i tehničkoj

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

dokumentaciji za izgradnju, HE Vranduk je hidroelektrana protočnog tipa sa dva agregata (jednim glavnim i jednim malim agregatom). Osnovni energetski parametri su: ukupna instalirana snaga od 19,56 MW i moguća godišnja proizvodnja električne energije od 96,38 GWh. Projekat izgradnje HE Vranduk zasnovan je na korištenju vodenog toka kao obnovljivog izvora energije, što će doprinijeti i redukciji emisije CO₂ u atmosferu. Opći koncept korištenja hidroenergetskog potencijala rijeke Bosne na navedenom području bazira se na opredjeljenju da se na najefikasniji način iskoristi prirodni vodotok rijeke Bosne, zatim, da se pri tome ne utječe štetno na glavne karakteristike okoliša te da postojeći infrastrukturni objekti ne budu ugroženi.

Potencijalne hidroelektrane na vodotocima I i II kategorije, definirane su Prostornim planom Kantona, a neke od njih su na području grada Zenice ili već izgrađene (MHE Bistričak i MHE Čajdraš) ili je u toku procedura davanja saglasnosti za njihovu izgradnju (HE Janjići i HE Kovanići). U planu je i izgradnja male hidroelektrane „Kamenolom“, instalirane snage cca 100 kWh, koja će se graditi kao sastavni dio magistralnog cjevovoda pitke vode sa vodozahvata Kasapovići.

Prostornim planom Zeničko-dobojskog kantona 2009-2029., su također planirane kao potencijalne mHE i iste su preuzete i u Prostornom planu grada Zenice, kao mogućnost, što ne mora biti obavezujući uslov za njihovu izgradnju, ukoliko se za iste naknadno ne utvrди opravdanost za njihovu izgradnju:

- mHE Zenica I,
- mHE Zenica II,
- mHE Zenica III,
- mHE Lašva na rijeci Lašvi (već u Indikativnom planu razvoja proizvodnje 2018-2027).

Za sljedeće (potencijalne) minihidroelektrane su se u prethodnom periodu na osnovu samoinicijativnih ponuda provodile određene aktivnosti u pogledu pribavljanja saglasnosti za izgradnju, i iste nisu izgrađene zbog čega su ovim Prostornim planom utvrđene kao potencijalne:

- mHE Šerička rijeka
- mHE Stupnička rijeka
- mHE Jezeračka rijeka

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

- mHE Ograjina
- mHE Babina rijeka
- mHE Pepelarska rijeka
- mHE Bistrica.

4. Usklađenost prostorno-planske dokumentacije različitih nivoa

Oblast prostornog planiranja je sasvim sigurno jedna od najviše zanemaranih oblasti u organizacionoj strukturi BiH, ali i u javnog debati o rješenjima značajnim za unapređenje života građana bez ikakvih nadležnosti na nivou države tako da u zakonskom smislu nije niti utvrđena obaveza izrade prostorno planskih dokumenata.

Prostorni plan FBiH, na prijedlog Vlade FBiH, usvaja Parlamentu FBiH u svim svojim fazama izrade ali zbog političke opstrukcije ovaj dokument se u Federaciji čeka već 15 godina. Prijedlog Prostornog plana za period 2008-2028 godine utvrđen je od strane Vlade FBiH na 86. sjednici održanoj 06.11.2013 te usvojen od strane Predstavničkog doma Parlamenta FBiH 04.03.2014. godine ali ga Dom naroda nikada nije razmatrao tako da **Federacija BiH nema usvojen Prostorni plan kao dokument višeg reda što ima negativne posljedice u smislu izrade kantonalnih planova čije ishodište bi trebao biti Prostorni plan FBiH.**

Prostorni plan Ze-do kantona za period 2009-2029 godine (Sl. novine ZDK broj 4/09) je izrađen i usvojen prema zakonima i strateškim dokumentima koji su bili na snazi do 2009. godine.

I. Studije rađene kao podloga za izradu Prostornog plana Ze-do kantona

- Studija prirodnih resursa – Institut za hidrotehniku Građevinskog fakulteta u Sarajevu (2007/2008.)
- Demografska studija – prof. Ilijas Bošnjović (2007.)
- Prostorno – prometna studija Ze-do kantona – „ TZI Inženjering“ d.o.o. Sarajevo (2007.)
- Plan upravljanja otpadom na području Ze-do kantona
- Studija ranjivosti prostora – „DVOKUT PRO“ Sarajevo (2007/2008.)

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

- Studija kulturno – historijskog i prirodnog nasljeđa - „DVOKUT PRO“ Sarajevo (2007.)
- Studija privrednog razvoja - „IPI“ Institut Zenica; Ekonomski institut Sarajevo (2007/2008.)

II. Strategije regionalnog razvoja , Strategije na nivou BiH, F BiH, Kantona i općina

- Srednjoročna razvojna strategija BiH (2004/2007.)
- Regionalna strategija ekonomskog razvoja za Centralnu BiH (REZ, 2004.)
- Regionalna strategija ekonomskog razvoja za Sarajevsku makro regiju (SERDA, 2004.)
- Strategije razvoja općina (Zenica, Vareš, Tešanj, Kakanj, Žep e, Maglaj, Visoko)
- Studija energetskog sektora u BiH - Institut „Hrvoje Požar“ Zagreb (2008.)
- Strateške studije i planovi na svim nivoima
- Međunarodna pravila i preporuke OUN, Vijeća Evrope i dr.

III. Ostala literatura

- Prilagođavanje baznih grana privrede održivom razvoju BiH – (Meunarodni forum „Bosne“ – dr Senad Oprašić, prof. dr Jovan Sredojević, prof. dr emeritus Mustafa Omanović, Pašalić Ismet, dipl.ing. i Zdravko Debeljak, dipl.ing.) – Sarajevo 2004.
- Studije i perspektive razvoja rudnika uglja u BiH (Univerzitet u Sarajevu - Mašinski fakultet u Zenici, dr Safet Brdarević i prof. dr Jovan Sredojević), Kakanj 2002.
- Studije i perspektive zaštite okoliša na području Kaknja (naučno – stručni skup), Kakanj 2004.
- Zaštita životne sredine Ze-do kantona (Časopis „EKO“ – mart / 2008.)
- Valorizacija prostornog uređenja sa stanovišta sistema naselja – Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje, Arhitektonski fakultet u Sarajevu (1980.)
- Funkcije centraliteta glavnog grada države – Sarajevo, Arhitektonski fakultet u Sarajevu (2005.)

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

- Razvoj sistema naselja u BiH i njegova organizacija sa funkcionalno – regionalnih aspekata prirodnih uslova - Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje, Arhitektonski fakultet u Sarajevu (1986.)

IV. Prostorno – planska dokumentacija na državnom i Kantonalnom nivou i zakonska regulativa

- Prostorni plan BiH (1981 – 2000.)
- Prostorni planovi općina
- Urbanistički planovi općina
- Prostorni planovi kantona (Tuzlanski, Srednjobosanski, Unsko – sanski, Kanton Sarajevo)
- Statistički podaci – Federalni zavod za statistiku
- Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou F BiH (Sl.novine F BiH, 02/06, 72/07 i 32/08)
- Zakon o prostornom uređenju Ze-do kantona (Sl.novine Ze-do kantona, 02/04 i 2/08)
- Zakon o građenju (Sl.novine Ze-do kantona, 01/05 i 2/08)
- Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata (Sl.novine F BiH, 63/04 i 50/07)
- Zakon o zaštiti zraka F BiH / august 2002, Broj 33/03
- Zakon o zaštiti vode F BiH / august 2002, Broj 33/03
- Zakon o zaštiti okoliša F BiH / august 2002.
- Zakon o proglašenju spomenika prirode „Tajan“, Broj 3/08

Članom 29. i 30. Zakona o prostornom uređenju i građenju (Sl.novine Ze-do kantona, 01/14) utvrđeno je da Ministarstvo i nadležne općinske službe vode dokumentaciju potrebnu za praćenje stanja u prostoru, izradu i praćenje provedbe planskih dokumenata, te da Izvještaj o stanju u prostoru na području Kantona i općina radi Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje, svake dvije godine od donošenja Prostornog plana Kantona, odnosno

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

prostornog plana općine. Izvještaj o stanju u prostoru sadrži analizu provođenja planskih dokumenata i drugih dokumenata, ocjenu provedenih mjera i njihove učinkovitosti na planskom korištenju prostora, na zaštiti vrijednosti prostora i okoline, te druge elemente od značaja za plansko uređenje prostora Kantona i općina.

Skupština Kantona, na osnovu Izvještaja o stanju u prostoru donosi četverogodišnji Program mjera i aktivnosti za unaprjeđenje stanja u prostoru Kantona. Program mjera sadrži procjenu potrebe izrade novih, odnosno izmjene i dopune postojećih planskih dokumenata, potrebu pribavljanja podataka i stručnih podloga za njihovu izradu, te druge mjere i aktivnosti od značaja za izradu i donošenje tih dokumenata.

Na zahtjev za pristup informacijama upućen Kantonalnom zavodu za urbanizam i prostorno uređenje 21. 02. 2023 godine, u smislu informacije da li je od dana donošenja Prostornog plana ZDK i Prostornog plana Grada Zenica rađen Izvještaj o stanju u prostoru na temelju navenog zakona dobili smo odgovor u dopisu broj 12-19-3137-1/23 od 10.02.2023 godine.

Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje u sastavu Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona, nažalost nije radio Izvještaje o stanju u prostoru na području Kantona i općina/gradova zbog nedostatka kadra. Trenutno Kantonalni zavod ima 2 uposlenika sa odgovarajućom stručnom spremom i sa velikim naporima stiže ispuniti preuzete ugovorene obaveze sa općinama/gradovima na izradi Prostorno-planske dokumentacije.

Upoznali smo nadležno ministarstvo o nedostatku stručnog kadra u Zavodu. Vlada Zeničko-dobojskog kantona odobrava prijem novih uposlenika.

Svjesni smo važnosti praćenja i analize provođenja, kao i stepena realizacije Prostorno-planske dokumentacije. Kada se Zavod kadrovski i stručno popuni pristupićemo kontinuirano praćenju stanja u prostoru i shodno tome raditi Izvještaje.

Obzirom na činjenicu da je u periodu od 2009 do 2023 u BiH i FBiH donesen značajan broj zakona i strateških dokumenata bilo bi neophodo izvršiti usklađivanje i inoviranje Prostornog plana Ze-do kantona sa:

- Zakon o dopunama Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“ br. 61/22)
- Zakona o zaštiti okoliša Federacije BiH (Sl. novine FBiH, br. 15/21)

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

- *Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije ("Službene novine FBiH", broj 70-13)*
- *Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine do 2035. godine (Sl. Glasnik BiH, broj 70/18)*
- *Okvirna energetska strategija Federacije Bosne i Hercegovine do 2035. godine*
- *Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021 - 2027 (Sl. novine FBiH broj 40/22)*
- *Strategija zaštite okoliša FBiH 2022-2032. (Sl. novine FBiH broj 69/22)*
- *Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021.-2027. godina (Službene novine ZDK broj 3/21)*

Sve navedeno, u smislu usklađivanje i inoviranje planskog dokumenta se odnosi i na Prostorni plan Grada Zenica za period 2016 do 2036 godine.

5. Strateški i planski dokumenti vezani za mini hidro elektrane

- ***Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine do 2035. godine (Sl. glasnik BiH 70/18)***

Okvirna energetska strategija BiH do 2035. godine usvojena je 29.8.2018. godine, na 152. sjednici Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, na prijedlog Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, čime su stvoreni uvjeti za povlačenje IPA i WBIF sredstava za energetiku u BiH te za privlačenje drugih ulagača u energetski sektor.

Smjernice za Bosnu i Hercegovinu baziraju se na politikama održivog razvoja koje u balansu imaju tri aspekta: a) sigurnost snabdijevanja, b) konkurentnost cijena, c) politiku dekarbonizacije, odnosno čistije energije. Samo uz ciljanu efikasnost sektora i efikasno korištenje resursa Bosna i Hercegovina će u cijelosti omogućiti paralelnu konvergenciju preuzetim obavezama i politikama EU te pozicionirati energetiku kao motor stabilnosti i održivog razvoja ekonomije. Očekuje se da će sekundarni efekti dovesti do zapošljavanja, smanjenja javnog duga i povećanja konkurentnosti. Cilj ovog dokumenta ("Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine") jeste prioritizacija ključnih energetskih strateških smjernica Bosne i Hercegovine s jasno postavljenim ciljevima i prioritetima za provedbu u narednim godinama, pri tome imajući u vidu načela slobodnog tržišta i tržišnih faktora koji se

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

ne mogu centralno kontrolirati. Jasne strateške smjernice ovog dokumenta podloga su za prijavu i povlačenje sredstava za energetiku u Bosni i Hercegovini, te za privlačenje drugih investitora u energetski sektor.

U poglavlju 2.1. "Ulagane smjernice za izradu Okvirne energetske strategije" utvrđeno je:

Strateški ciljevi održavanja konkurentnog energetskog sistema i sigurnosti snabdijevanja moraju biti usklađeni s agendom održivog razvoja, odnosno smanjenja negativnih utjecaja na okoliš, posebno imajući u vidu današnju poziciju Bosne i Hercegovine u odnosu na inicijative EU, energetske trendove te preuzete i buduće obaveze prema Energetskoj zajednici i drugim tijelima, uključujući i smjernice Pariskog sporazuma.

U poglavlju 5.2.2. "Instalirana snaga i proizvodnja električne energije" utvrđeno je:

Kao strategijski izazov za naredni period, potrebno je definirati razvoj termoportfelja, s obzirom na očekivani rast potrošnje i snižavanje sati rada ili predviđene dekomisije pojedinih starijih blokova u entitetima. U pogledu izgradnje hidroelektrana i elektrana na ostale OIE, potrebno je doći do objektivnih pokazatelja u pogledu kapaciteta i izvodljivosti pojedinih projekata.

U poglavlju 5.4.2.1. "Sektor električne energije" utvrđeno je:

Do 2035. godine apsolutni doprinos svake pojedine tehnologije će se povećati. Vizija kretanja udjela bazirana je prema dinamici kretanja prema Akcionom planu do 2020. godine te projektu rezultata scenarija razvoja proizvodnog portfelja do 2035. godine. Cilj je nastavak dominacije hidroenergije uz proporcionalno povećanje udjela iz vjetroelektrana, biomase i solarnih elektrana. Prema tome, najveći doprinos ukupnom udjelu OIE imat će hidroelektrane i pretpostavka je da će iznositi otprilike 84%. Međutim, njihov će se relativni udio smanjiti, zbog povećanja udjela ostalih obnovljivih izvora energije. Prilikom planiranja projekata hidroenergije potrebno je raditi na detaljnim analizama iz aspekta zaštite okoline, pravnog okvira, diversifikacije korištenja vodenih tokova i održivog razvoja. Relativni udio vjetra ostati će otprilike na nivoima iz 2020. godine, te će iznositi ~ 9%, ali će se apsolutni iznosi povećati, prvenstveno zbog planirane izgradnje novih vjetroelektrana. Da bi se ostvario procijenjeni doprinos biomase, koji iznosi ~ 4%, potrebno je poticati korištenje čvrste biomase u kogeneracijskim postrojenjima. S obzirom na to da će solarna energija postati konkurentnija na tržištu, poželjna je i izgradnja solarnih mikroelektrana. Zbog toga se do 2035. godine očekuje blagi porast udjela te vrste energije u OIE, te bi on tada iznosio ~ 2%.

U poglavlju 5.4.2.2 "Poticanje proizvodnje iz OIE" utvrđeno je:

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

Gledajući s aspekta dobivanja poticaja, u obnovljive izvore ubrajaju se samo hidroelektrane snage do 10 MW, kao i svi ostali ranije navedeni izvori (vjetroelektrane, solarne elektrane i elektrane na biomasu/biogas). Količina proizvedene energije iz obnovljivih izvora, koja se planira poticati na nivou Bosne i Hercegovine, dobivena je kao zbir planiranih poticanih količina na entitetskim nivoima. Kroz sistem poticaja u Bosni i Hercegovini planira se znatno povećanje udjela energije vjetra, koja će u tom slučaju do 2035. godine premašiti udio malih hidroelektrana. Iz tog je razloga u sljedećem koraku potrebno analizirati tehničke uvjete integracije vjetroelektrana u EES u narednom periodu.

Prema planovima iz akcionalih planova, do 2020. godine bi u Bosni i Hercegovini trebalo biti instalirano 345 MW u kapacitetima koji ulaze u sistem poticaja. Najveći udio imat će male hidroelektrane i vjetroelektrane. Prema tome, u 2020. godini bi se iz navedenih kapaciteta proizvelo 1.197 GWh električne energije. S obzirom na različite scenarije proizvodnog miksa do 2035. godine, iznosi instalirane snage i proizvodnje iz OIE se razlikuju. Za prikaz je uzet zbir entitetskih scenarija. Prema tome, u 2035. godini iznos ukupne instalirane snage u cijeloj Bosni i Hercegovini iznosio bi 1.453 MW. S obzirom na potencijal i mogućnosti, planira se izgradnja ~ 800 MW u novim kapacitetima vjetroelektrana, te bi se tada iz njih proizvodilo oko 2.500 GWh, što bi činilo 58% ukupne proizvodnje. Ukupna proizvodnja bi, prema tome, iznosila 4.325 GWh.

- **Okvirna energetska strategija Federacije Bosne i Hercegovine do 2035. godine**

Okvirna energetska strategija daje kontekst i smjer razvoja energetike u FBIH, te traži pravi balans u kontekstu „energetske trileme”. Pokretanje pravih investicija, tržišnih i regulatornih reformi u svim segmentima energetike, podržanih sa čvrstom i strukturiranom implementacijom od svih ključnih dionika, od kritične je važnosti za FBIH. Smjernice za FBIH baziraju se na politikama održivog razvoja koje u balansu imaju tri aspekta; a) sigurnosti snabdijevanja, b) konkurentnosti cijena, i c) politike dekarbonizacije odnosno čišće energije. Uz ciljanu efikasnost sektora i efikasno korištenje resursa samo će na taj način FBIH, te Bosna i Hercegovina u cijelosti, omogućiti paralelnu konvergenciju preuzetim obavezama i politikama EU, te pozicionirati energetiku kao motor stabilnosti i održivog razvoja ekonomije. Sekundarni efekti dovest će do zapošljavanja, smanjenja javnog duga i povećanja konkurentnosti.

U poglavlju 2.1 "Ulagne smjernice za izradu Okvirne energetske strategije" utvrđeno je:

Strateški ciljevi održavanja konkurentnog energetskog sustava te sigurnosti snabdijevanja moraju biti usklađeni s agendom održivog razvoja odnosno smanjenja negativnih utjecaja na okoliš, posebno imajući u vidu današnju poziciju Federacije BIH u odnosu na inicijative EU,

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

energetske trendove te preuzete i buduće obaveze prema Energetskoj zajednici i drugim tijelima.

U poglavlju 4.1.4 "Dosadašnji rast proizvodnje iz OIE" utvrđeno je:

Rast obnovljivih izvora energije (OIE) rezultat je energetskih politika, novih društvenih paradigmi, ali i pada cijena tehnologije. U Europi se, kao i u svijetu, postepeno povećava udio proizvedene električne energije iz obnovljivih izvora energije. U obnovljive izvore se ubrajaju sve hidroelektrane (male i velike) te ostali obnovljivi izvori energije (vjetar, sunce, biomasa, geotermalna energija).

U poglavlju 5.2.2 "Instalirana snaga i proizvodnja električne energije" utvrđeno je:

Pregledom proizvodnog portfelja većih objekata, Federacija BIH ima trenutno solidan udio hidroelektrana u proizvodnom miksu. Međutim, kao strategijski izazov za iduće razdoblje potrebno je definisati razvoj termo portfelja s obzirom na očekivani rast potrošnje i snižavanje sati rada pojedinih blokova. Ključni izazovi koji utječu na razvojna opredjeljenja termo sektora su stari termo blokovi na kraju životnog vijeka uz nisku efikasnost koji ne zadovoljavaju okolinske standarde, te neadekvatna efikasnost poslovanja pridruženih rudnika uglja. U pogledu izgradnje hidroelektrana i OIE, potrebno je doći do objektivnih pokazatelja u pogledu kapaciteta i izvodljivosti pojedinih projekata.

U poglavlju 5.4.2.1 "Sektor električne energije" utvrđeno je:

Do 2035. godine, doprinos svake pojedine tehnologije će se povećati. Najveći doprinos ukupnom udjelu OIE će imati hidroelektrane i pretpostavka je da će on iznositi ~79,13%. Međutim, njihov će se relativni udio smanjiti zbog povećanja udjela ostalih obnovljivih izvora energije. Relativni udio vjetra će ostati otprilike na razinama iz 2020. godine te će iznositi ~ 12,15%, ali će se absolutni iznosi povećati, prvenstveno zbog planirane izgradnje novih vjetroelektrana na području FBIH. Da bi se ostvario procijenjeni doprinos biomase, koji iznosi ~5,88%, potrebno je poticati korištenje čvrste biomase u kogenracijskim postrojenjima. S obzirom da će solarna energija postati konkurentnija na tržištu, poželjna je i izgradnja solarnih mikro elektrana. Zbog toga se, do 2035. godine, očekuje blagi porast udjela te vrste energije u OIE, te bi on tada iznosio ~ 2,84%.

U poglavlju 5.4.2.2 "Poticanje proizvodnje iz OIE" utvrđeno je:

Kroz sustav poticaja, najviše se planira stimulirati izgradnja vjetroelektrana i hidroelektrana, s time da snaga hidroelektrana ne smije biti veća od 10 MW kako bi mogle ulaziti u sustav poticaja.. Prema Akcionom planu, do 2020. godine bi u Federaciji BIH trebalo biti instalirano

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

110 MW u kapacitetima koji ulaze u sustav poticaja. Najveći udio će imati hidro i vjetroelektrane. Prema tome, u 2020. bi se iz navedenih kapaciteta proizvelo 361 GWh električne energije. S obzirom na različite scenarije razvoja proizvodnog miksa do 2035. godine, iznosi instalirane snage i proizvodnje iz OIE se razlikuju. Prema entitetskom scenariju, u 2035. bi iznos instalirane snage iz OIE iznosio 1.111 MW. S obzirom na potencijal i mogućnosti u FBiH se do 2035. godine, planira izgradnja vjetroelektrana ukupnog kapaciteta 795,5 MW, te bi se tada iz njih proizvodilo oko 2.093 GWh godišnje, što bi činilo 66% ukupne proizvodnje. Ukupna proizvodnja prema ovom scenariju bi tada iznosila 3.156 GWh. Do 2035. godine će se instalirati i 19,3 MW kapaciteta u elektranama na biomasu, te 97,6 MW u solarnim elektranama.

- **Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021 - 2027 (Sl. novine FBiH broj 40/22)**

U skladu sa odredbama Zakona o razvojnem planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donijela je Odluku o izradi Strategije razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021 - 2027.2.

Prema navedenom Zakonu, Strategija je integrirani, multisektorski strateški dokument Federacije Bosne i Hercegovine, koji definira javne politike i usmjerava socioekonomski razvoj teritorije FBiH.

Strategija je osnova za izradu Programa rada Vlade FBiH za mandatni period, godišnjeg programa rada Vlade FBiH, programa javnih investicija (PJI), trogodišnjih i godišnjih planova rada federalnih ministarstava i institucija, dokumenta okvirnog budžeta (DOB) i godišnjeg budžeta. Strategija je podloga za usklađivanje i izradu sektorskih strategija, strategija razvoja kantona i jedinica lokalne samouprave, odnosno to je osnovna platforma socioekonomskog razvoja FBiH.

Pored koordinacije i usaglašavanja razvojnih prioriteta i politika u FBiH, Strategija istovremeno odražava prioritete Bosne i Hercegovine utvrđene u procesu evropskih integracija (Ekonomski investicioni plan za Zapadni Balkan, Zelena agenda za zapadni Balkan, EU digitalna strategija4), kao i globalno prihvaćene ciljeve održivog razvoja.

U poglavlju 3.1.4. "Osiguravati održivo korištenje vodnih resursa" utvrđeno je:

Potrebno je uspostaviti katastar svih hidroelektrana, energana i malih postrojenja s određenim podacima (snagom, vodozahvatom itd.), te osigurati da svi korisnici voda za tehnološke potrebe i proizvodnju energije moraju imati ugovor o koncesiji i plaćati odgovarajuću naknadu za korištenje vodnih resursa.

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

U poglavlju 3.4.2. "Povećavati udio obnovljivih izvora energije u finalnoj potrošnji energije" utvrđeno je:

U FBiH najveći potencijal povećanja učešća OIE-a postoji u proizvodnji električne energije iz hidropotencijala, kao i potencijala energije vjetra i sunca. Stoga je potrebno implementirati nalaze regionalne hidroenergetske strategije, s fokusom na održivo korištenje vodnih resursa kao osnove za planiranje izgradnje hidroelektrana (HE), kao i elaborate za razvoj vjetroelektrana (VE) i solarnih fotonaponskih elektrana (FNE).

Potrebno je uraditi izmjene i dopune postojećeg zakonodavstva u području OIE-a, kojim bi se otklonile uočene zapreke u bržoj implementaciji investicija u sektoru energije i uvele nove poticajne sheme. Za velike projekte potrebno je koristiti mehanizme aukcija i tendera. Za manje projekte (obično FNE), osobito je važno poticati proizvodnju za vlastitu potrošnju (tzv. kategorija proizvođači – protrošači ili *prosumeri*) ili proizvodnju organiziranu unutar lokalnih energetskih zadruga (tzv. kategorija građanska energija). Stoga je potrebno usvojiti zakonske i podzakonske akte koji omogućavaju brži razvoj OIE-a i na taj način poticati demokratizaciju energetskog sektora.

U poglavlju "DODATAK 3. Situaciona analiza" utvrđeno je:

Energetsku učinkovitost treba povećavati zbog više razloga, a jedan iznimno važan je nužnost smanjenja negativnog utjecaja na okoliš. FBiH ima velik potencijal za ostvarivanje ušteda u finalnoj potrošnji energije, osobito u sektoru zgradarstva, koje sudjeluje s oko 58 % u finalnoj potrošnji energije.

Kroz načelo "prvo energetska učinkovitost", EU je potvrdila da je energetska učinkovitost europski najznačajniji izvor energije. No, implementacija acquisa u području energije u BiH ne odvija se propisanom dinamikom. Mnogi rokovi su već istekli, pa je Tajništvo Energetske zajednice EU pokrenulo postupke protiv BiH zbog povrede ugovornih obveza. Otvoreno je više postupaka, a pokrenuti su prevashodno zbog izostanka transponiranja zahtjeva iz Trećeg energetskog paketa i obavješćivanja Energetske zajednice EU o poduzetim mjerama, neispunjavanja obveza iz Direktive 2006/32/EZ o energetskoj učinkovitosti u krajnjoj potrošnji i energetskim uslugama, izostanka transponiranja i implementacije obveza koje se odnose na smanjenje emisije sumporovog dioksida pri sagorijevanju teških loživih ulja i tečnih naftnih goriva.²

Tempo dekarbonizacije ekonomije FBiH je vrlo spor, iako se udjel kapaciteta postrojenja za proizvodnju električne energije iz OIE-iEK-a značajno povećava. U 2012. godini taj je udjel iznosio 1,0 %, a 2018. god. 4,9 %. Ako se ovome još dodaju i hidroelektrane u sastavu EPBiH

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

i EPHZHB, onda ukupni kapaciteti koji koriste OIE iznose 54,7 %.

U proizvodnji električne energije najviše je zastupljena proizvodnja iz termoelektrana (uglavnom sagorijevanjem ugljena), koja čini, u prosjeku za razdoblje 2012 - 2018, oko 62,8 % ukupne proizvodnje. Proizvodnja iz hidroelektrana, u prosjeku za isto razdoblje, čini oko 34,3 % proizvodnje, dok proizvodnja iz OIE u prosjeku iznosi 1,4 % ukupne proizvodnje.

Kao strategijski izazov za iduće razdoblje potrebno je definirati razvoj termo portfelja s obzirom na očekivani rast potrošnje i snižavanje sati rada pojedinih blokova. Ključni izazovi koji utječu na razvojna opredjeljenja termo sektora su: (i) stari termo blokovi pri kraju životnoga vijeka, s niskom učinkovitošću i bez sustava za odsumporavanje i denitrifikaciju, zbog čega ne zadovoljavaju ekološke standarde i (ii) neučinkovitost poslovanja rudnika ugljena.

U pogledu izgradnje hidroelektrana i drugih kapaciteta za OIE, potrebno je doći do objektivnih pokazatelja u pogledu kapaciteta i izvodljivosti pojedinih projekata (uraditi Studiju hidroenergetskog korištenja vodotokova). Dodatno, stvaranje strateškog okvira za veće iskorištavanje HE i ostalih OIE potencijala podrazumijeva i otklanjanje niza administrativnih i finansijskih barijera za ovakve projekte.

- **Strategija zaštite okoliša F BiH 2022-2032. (Sl. novine FBiH broj 69/22)**

Evropsko vijeće je 2003. godine identificiralo Bosnu i Hercegovinu (BiH) kao potencijalnu kandidatkinju za članstvo u Evropskoj uniji (EU). Pristupni pregovori započeli su u novembru 2005. godine, i od tada je na snagu stupio niz sporazuma između EU i BiH. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), koji služi kao osnova za implementaciju procesa pristupanja, stupio je na snagu 1. juna 2015. godine. Prema SSP, pridruživanje se trebalo postepeno i u potpunosti realizirati tokom prijelaznog perioda od šest godina. Osim toga, BiH je potpisnica niza međunarodnih sporazuma o zaštiti okoliša. Težnja ka članstvu u EU glavni je pokretač unaprjeđenja i finalizacije strateškog i pravnog okvira zaštite okoliša u zemlji.

- **Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021.-2027. godina (Službene novine ZDK broj 3/21)**

Strategija razvoja ZDK je integrirani, multisektorski strateški dokument Zeničko-dobojskog kantona (u dalnjem tekstu: ZDK) koja definiše javne politike, usmjerava razvoj teritorije ZDK i jedinica lokalne samouprave i zacrtanim strateškim ciljevima i prioritetima predstavlja putokaz za sveukupni društveni razvoj. Strategijom razvoja ZDK se utvrđuju ciljevi i prioriteti razvoja kantona, način njihovog ostvarivanja, finansijski i institucionalni okvir za provedbu,

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

práčenje, evaluaciju i izvještavanje. Istovremeno je polazni dokument i podloga za izradu sektorskih strategija, DOB-a, budžeta i PJI kantona, programa rada Vlade za mandatni period, trogodišnjeg plana rada ministarstava i drugih tijela i godišnjeg programa rada Vlade.

U poglavlju 5.6.2.2. "Energetika" utvrđeno je:

U pravcu dugoročnog cilja dekarbonizacije proizvodnje električne energije, neophodno je raditi na povećanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora. Na području ZDK dodijeljeno je više koncesija za vodu za izgradnju 13 mini hidroelektrana, a planirana je gradnja HE Vranduk. Također, na području ZDK ima 25 solarnih elektrana, a planirane su i 2 nove solarne elektrane SE „Hifa Benz“ Tešanj i „Sami promet“ Visoko.

U poglavlju 11.2. "Energetska infrastruktura" utvrđeno je:

ZDK ima velike mogućnosti za iskorištavanje hidroenergetskog potencijala, ali je potrebno voditi računa da se ovaj potencijal ne iskorištava izgradnjom mini hidroelektrana kojima se okoliš/vode potpuno devastiraju. Glavni tok rijeke Bosne nosi 57% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala ZDK. Od svih pritoka rijeke Bosne najznačajnija je rijeka Krivaja koja nosi 20% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala ZDK.

U poglavlju 12.4.2. "Mineralne i termalne vode, mini hidroelektrane" utvrđeno je:

Trenutno je 5 MHE u funkciji i to 3 na teritoriji općine Zavidovići te 2 na teritoriji grada Zenica, od koji je jedna minicentrala na cjevovodu (Čajdraš), a druga na otvorenim vodama. U fazi pribavljanja dozvola i izgradnje su MHE u Zavidovićima (2), Varešu (1) Zenici (1), Zenica-Žepče (1), Kaknju (3) i Olovu (1).

U poglavlju 12.13.1.1. "Hidroelektrane" utvrđeno je:

Problematika hidroenergetskog potencijala u smislu izgradnje malih hidroelektrana za proizvodnju električne energije je vrlo aktuelna. Mini hidroelektrane kapaciteta manjeg od 5MW ne svrstavaju se u obnovljive izvore energije. Dodatno, nepoštivanje ekoloških minimuma i devastacija okoliša, dovode u pitanje samu potrebu i okolišnu cijenu izgradnje takvih postrojenja. Na području ZDK izgrađene su tri male hidrocentralne, "Bistričak" kod Zenice - instalirane snage 0,81MW, "Čardak" kod Zavidovića - instalirane snage 1,4MW i "Čajdraš" kod Zenice instalirane snage 0,48MW, a u izgradnji je još pet malih hidrocentrala. Strateško opredjeljenje ZDK treba biti usmjereno ka održivom korištenju hidro potencijala, kao obnovljivom izvoru energije sa minimalnim negativnim učinkom po okoliš.

6. Prijedlog potrebnih koraka i lista nadležnih institucija za izmjene prostornog plana

Osnovu održivog razvoja društva čine sloboda i pravo ljudi da odlučuju o razvoju, obveza vlasti da potiče inicijative i inventivnost građana i da osigurava uvjete za njihovo obrazovanje i usavršavanje, očuvanje prirode uz istodobno korištenje prirodnih resursa, brigu o budućim generacijama i sl. Znači, treba osigurati uvjete da se provodi kontinuirana briga o čovjeku i njegovoj reprodukciji, odnosno o zadovoljenju njegovih fizičkih i intelektualnih potreba, ali u zdravom okruženju i potpunoj suglasnosti sa prirodom.

U tom cilju je, pri izradi prostorno – planske dokumentacije i projektne dokumentacije za infrastrukturne i druge objekte, potrebno težiti:

- da se iznade izbalansiran odnos između proizvodnje primjerene potrebama ljudi, odnosno njihovog kvalitetnog života i razvjeta i sprijeći iscrpljivanje prirodnih resursa radi neopravdanog rasta fizičkog obima proizvodnje;
- da se osiguraju zakonski i normativni okviri, koji će osigurati dugoročan razvoj i kvalitetan život uz efikasnu upotrebu prirodnih resursa, zaštitu prirode i njenih rijetkosti. Isto tako treba normativno regulirati poticaje za tehnološki razvoj, koji uključuje i okolišna opterećenja, odnosno obaveze saniranja prostora i druge zaštitne mjere;
- da se vodi kontinuirana briga o zaštiti zraka od industrijskih zagađenja i prometa, a posebno da se teži uvođenju suvremenih sustava i energetika;
- da se očuvaju prostorni krajobrazi i područja izrazitih prirodnih karakteristika;
- da se očuvaju ostaci kulturno–istorijske baštine uključujući i izvorno graditeljsko naslijeđe. Provodeći u život istaknuta opredjeljenja, može se osigurati skladan odnos između novih objekta u prostoru i prirodnog i stvorenog okoliša.

U kontekstu naprijed navedenog potrebno je provesti sljedeće korake:

1. Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Ze-do kantona

Na temelju člana 51 Zakona o prostornom uređenju i građenju ("Sl. novine Ze-do kantona", broj 01/14) pokrenuti Inicijativu za Izmjenu Prostornog plana Ze-do kantona ("Sl. novine Ze-do kantona", broj 04/09) u smislu brisanja elektroenergetskih objekata, a u skladu sa zakonskim i strateškim dokumentima BiH i FBiH, kako slijedi:

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

- Zakon o dopunama Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“ br. 61/22)
- Zakona o zaštiti okoliša Federacije BiH (Sl. novine FBiH, br. 15/21)
- Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije ("Službene novine FBiH", broj 70-13)
- Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine do 2035. godine (Sl. Glasnik BiH, broj 70/18)
- Okvirna energetska strategija Federacije Bosne i Hercegovine do 2035. godine
- Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021 - 2027 (Sl. novine FBiH broj 40/22)
- Strategija zaštite okoliša F BiH 2022-2032. (Sl. novine FBiH broj 69/22)
- Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021.-2027. godina (Službene novine ZDK broj 3/21)

2. Skupština Ze-do kantona

Na temelju člana 29 i 30 stav 2 Zakona o prostornom uređenju i građenju ("Sl. novine Ze-do kantona", broj 01/14) pokrenuti Inicijativu za izradu Izvještaja o stanju u prostoru od strane Kantonalnog zavoda za urbanizam i prostorno uređenje, te utvrđivanje "Programa mjera i aktivnosti za unapređenje stanja u prostoru kantona" koji bi sadržavao mjere i rokove za usklađivanje prostorno-planske dokumentacije, a prije svega Prostornog plana Ze-do kantona sa aktualnom zakonskom legislativom i strateškim dokumentima BiH i FBiH.

3. Služba za urbanizam Grada Zenica

Nakon izmjena Prostornog plana Ze-do kantona, na temelju člana 51 stav 4 Zakona o prostornom uređenju i građenju ("Sl. novine Ze-do kantona", broj 01/14) pokrenuti Inicijativu za usklađivanje Prostornog plana Grada Zenica sa dokumentom višeg reda, tj. Prostornim planom Ze-do kantona.

Analiza strateških i prostorno-planskih dokumenata... – Boris Britvar, dipl. ing. arh.

7. Prilozi

- Inicijativa Ministarstvu za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Ze-do kantona
- Inicijativa Skupštini Ze-do kantona

Arhus
centar
Zenica

Udruženje "EKO FORUM" Zenica

Talića brdo 11
72 000 Zenica, Bosna i Hercegovina
E-mail: info@ekoforumzenica.ba
Web: www.ekoforumzenica.ba
Tel/fax: +387 32 40 50 50

Bosna i Hercegovina

Federacija Bosne i Hercegovine

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline

Predmet: Inicijativa za izmjenu Prostornog plana Zeničko-dobojskog kantona

Na osnovu člana 20. stav 2; 22. stav 1; 28. stav 1f, 29. stav 1 i člana 51 Zakona o prostornom uređenju i građenju (Sl. novine ZDK 1/14) i člana 9. i 23. Uredbe o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata (Sl. novine FBiH 63/04, 50/07 i 84/10) podnosimo **inicijativu za Izmjenu Prostornog plana Zeničko-dobojskog kantona u smislu zakona i strateških dokumenata BiH i FBiH donesenih u periodu od 2009 do 2023 godine a vezano za održivo korištenje hidropotencijala kao obnovljivih izvora energije sa minimalnim negativnim učinkom po okoliš.**

O B R A Z L O Ž E N J E

Skupština Zeničko-dobojskog kantona na 27. sjednici održanoj 19.02.2009. godine, na osnovu člana 37. stav 1. tačka f) Ustava Zeničko-dobojskog kantona, te člana 12. stav 1. Zakona o prostornom uređenju (Sl. novine ZDK 2/04 i 2/08), donijela je Prostorni plan Zeničko - dobojskog kantona za period od dvadeset godina (2009-2029.)

Prostorni plan Zeničko-dobojskog kantona za period 2009-2029 godine (Sl. novine ZDK 4/09) je izrađen i usvojen prema zakonima i strateškim dokumentima koji su bili na snazi do 2009. godine, kako slijedi:

I. Studije rađene kao podloga za izradu Prostornog plana Zeničko-dobojskog kantona

- Studija prirodnih resursa – Institut za hidrotehniku Građevinskog fakulteta u Sarajevu (2007/2008.)
- Demografska studija – prof. Ilijas Bošnjović (2007.)
- Prostorno – prometna studija Zeničko-dobojskog kantona – "Tzi Inženjering" d.o.o. Sarajevo (2007.)
- Plan upravljanja otpadom na području Zeničko-dobojskog kantona
- Studija ranjivosti prostora – "DVOKUT PRO" Sarajevo (2007/2008.)
- Studija kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa - "DVOKUT PRO" Sarajevo (2007.)
- Studija privrednog razvoja - "IPI" Institut Zenica; Ekonomski institut Sarajevo (2007/2008.)

II. Strategije regionalnog razvoja , Strategije na nivou BiH, F BiH, Kantona i općina

- Srednjoročna razvojna strategija BiH (2004/2007.)
- Regionalna strategija ekonomskog razvoja za Centralnu BiH (REZ, 2004.)
- Regionalna strategija ekonomskog razvoja za Sarajevsku makro regiju (SERDA, 2004.)
- Strategije razvoja općina (Zenica, Vareš, Tešanj, Kakanj, Žepče, Maglaj, Visoko)
- Studija energetskog sektora u BiH - Institut "Hrvoje Požar" Zagreb (2008.)
- Strateške studije i planovi na svim nivoima
- Međunarodna pravila i preporuke OUN, Vijeća Evrope i dr.

III. Ostala literatura

- Prilagođavanje baznih grana privrede održivom razvoju BiH – (Međunarodni forum "Bosnae" – dr Senad Oprashić, prof. dr Jovan Sredojević, prof. dr emeritus Mustafa Omanović, Pašalić Ismet, dipl.ing. i Zdravko Debeljak, dipl.ing.) – Sarajevo 2004.
- Studije i perspektive razvoja rudnika uglja u BiH (Univerzitet u Sarajevu - Mašinski fakultet u Zenici, dr Safet Brdarević i prof. dr Jovan Sredojević), Kakanj 2002.
- Studije i perspektive zaštite okoliša na području Kaknja (naučno – stručni skup), Kakanj 2004.
- Zaštita životne sredine Zeničko-dobojskog kantona (Časopis "EKO" – mart / 2008.)
- Valorizacija prostornog uređenja sa stanovišta sistema naselja – Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje, Arhitektonski fakultet Univerziteta u Sarajevu (1980.)
- Funkcije centraliteta glavnog grada države – Sarajevo, Arhitektonski fakultet (2005.)
- Razvoj sistema naselja u BiH i njegova organizacija sa funkcionalno – regionalnih aspekata prirodnih uslova - Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje, Arhitektonski fakultet u Sarajevu (1986.)

IV. Prostorno – planska dokumentacija na državnom i Kantonalnom nivou i zakonska regulativa

- Prostorni plan BiH (1981 – 2000.)
- Prostorni planovi općina
- Urbanistički planovi općina
- Prostorni planovi kantona (Tuzlanski, Srednjobosanski, Unsko – sanski, Kanton Sarajevo)
- Statistički podaci – Federalni zavod za statistiku
- Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou FBiH (Sl. novine FBiH 02/06, 72/07 i 32/08)
- Zakon o prostornom uređenju Zeničko-dobojskog kantona (Sl. novine ZDK 02/04 i 2/08)
- Zakon o građenju (Sl. novine ZDK 01/05 i 2/08)
- Uredba o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata (Sl. novine FBiH 63/04 i 50/07)
- Zakon o zaštiti zraka FBiH (Sl. novine FBiH 33/03)
- Zakon o zaštiti vode FBiH (Sl. novine FBiH 33/03)
- Zakon o zaštiti okoliša FBiH (Sl. novine FBiH 33/03)
- Zakon o proglašenju spomenika prirode "Tajan" (Sl. novine ZDK 3/08)

Arhus
centar
Zenica

Udruženje "EKO FORUM" Zenica

Talića brdo 11
72 000 Zenica, Bosna i Hercegovina
E-mail: info@ekoforumzenica.ba
Web: www.ekoforumzenica.ba
Tel/fax: +387 32 40 50 50

Članom 29. i 30. Zakona o prostornom uređenju i građenju (Sl. novine ZDK 1/14) utvrđeno je da Ministarstvo vodi dokumentaciju potrebnu za praćenje stanja u prostoru, izradu i praćenje provedbe planskih dokumenata, te da Izvještaj o stanju u prostoru na području Kantona radi Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje, svake dvije godine od donošenja Prostornog plana Kantona. Izvještaj o stanju u prostoru sadrži analizu provođenja planskih dokumenata i drugih dokumenata, ocjenu provedenih mjera i njihove učinkovitosti na planskom korištenju prostora, na zaštiti vrijednosti prostora i okoline, te druge elemente od značaja za plansko uređenje prostora Kantona.

Skupština Kantona, na osnovu Izvještaja o stanju u prostoru donosi četverogodišnji Program mjera i aktivnosti za unaprjedenje stanja u prostoru Kantona. Program mjera sadrži procjenu potrebe izrade novih, odnosno izmjene i dopune postojećih planskih dokumenata, potrebu pribavljanja podataka i stručnih podloga za njihovu izradu, te druge mjere i aktivnosti od značaja za izradu i donošenje tih dokumenata.

Na zahtjev za pristup informacijama upućen Kantonalnom zavodu za urbanizam i prostorno uređenje 21. 02. 2023 godine, u smislu informacije da li je od dana donošenja Prostornog plana ZDK i Prostornog plana Grada Zenica rađen Izvještaj o stanju u prostoru na temelju navenog zakona dobili smo odgovor u dopisu broj 12-19-3137-1/23 od 10.02.2023 godine. (u prilogu)

Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje u sastavu Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko dobojskog kantona, nažalost nije radio Izvještaje o stanju u prostoru na području Kantona i općina/gradova zbog nedostatka kadra. Trenutno Kantonalni zavod ima 2 uposlenika sa odgovarajućom stručnom spremom i sa velikim naporima stiže ispuniti preuzete ugovorene obaveze sa općinama/gradovima na izradi Prostorno planske dokumentacije.

Upoznali smo nadležno ministarstvo o nedostatku stručnog kadra u Zavodu. Vlada Zeničko dobojskog kantona odobrava prijem novih uposlenika.

Svjesni smo važnosti praćenja i analize provođenja, kao i stepena realizacije Prostorno planske dokumentacije. Kada se Zavod kadrovski i stručno popuni pristupićemo kontinuirano praćenju stanja u prostoru i shodno tome raditi Izvještaje. (u prilogu)

S obzirom na činjenicu da je u periodu od 2009 do 2023 na razini BiH i FBiH donesen značajan broj zakona i strateških dokumenata, koji bitno utiču na suštinu planskog dokumenta, u smislu planiranja i izgradnje elektroenergetskih objekata i njihovog utjecaja na okoliš, bi neophodo izvršiti uskladivanje i inoviranje Prostornog plana Zeničko-dobojskog kantona sa:

- **Zakon o dopunama Zakona o električnoj energiji u Federaciji BiH** (Sl. novine FBiH 61/22)
- **Zakon o zaštiti okoliša Federacije BiH** (Sl. novine FBiH 15/21)

- **Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije** (Sl. novine FBiH 70/13)
- **Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine do 2035. godine** (Sl. glasnik BiH 70/18)

U poglavlju 2.1. "Ulazne smjernice za izradu Okvirne energetske strategije" utvrđeno je:

Strateški ciljevi održavanja konkurentnog energetskog sistema i sigurnosti snabdijevanja moraju biti usklaćeni s agendom održivog razvoja, odnosno smanjenja negativnih utjecaja na okoliš, posebno imajući u vidu današnju poziciju Bosne i Hercegovine u odnosu na inicijative EU, energetske trendove te preuzete i buduće obaveze prema Energetskoj zajednici i drugim tijelima, uključujući i smjernice Pariskog sporazuma.

U poglavlju 5.2.2. "Instalirana snaga i proizvodnja električne energije" utvrđeno je:

Kao strategijski izazov za naredni period, potrebno je definirati razvoj termoportfelja, s obzirom na očekivani rast potrošnje i snižavanje sati rada ili predviđene dekomisije pojedinih starijih blokova u entitetima. U pogledu izgradnje hidroelektrana i elektrana na ostale OIE, potrebno je doći do objektivnih pokazatelja u pogledu kapaciteta i izvodljivosti pojedinih projekata.

U poglavlju 5.4.2.1. "Sektor električne energije" utvrđeno je:

Do 2035. godine apsolutni doprinos svake pojedine tehnologije će se povećati. Vizija kretanja udjela bazirana je prema dinamici kretanja prema Akcionom planu do 2020. godine te projektu rezultata scenarija razvoja proizvodnog portfelja do 2035. godine. Cilj je nastavak dominacije hidroenergije uz proporcionalno povećanje udjela iz vjetroelektrana, biomase i solarnih elektrana. Prema tome, najveći doprinos ukupnom udjelu OIE imat će hidroelektrane i pretpostavka je da će iznositi otprilike 84%. Međutim, njihov će se relativni udio smanjiti, zbog povećanja udjela ostalih obnovljivih izvora energije. Prilikom planiranja projekata hidroenergije potrebno je raditi na detaljnim analizama iz aspekta zaštite okoline, pravnog okvira, diversifikacije korištenja vodenih tokova i održivog razvoja. Relativni udio vjetra ostati će otprilike na nivoima iz 2020. godine, te će iznositi ~ 9%, ali će se apsolutni iznosi povećati, prvenstveno zbog planirane izgradnje novih vjetroelektrana. Da bi se ostvario procijenjeni doprinos biomase, koji iznosi ~ 4%, potrebno je poticati korištenje čvrste biomase u kogeneracijskim postrojenjima. S obzirom na to da će solarna energija postati konkurentnija na tržištu, poželjna je i izgradnja solarnih mikroelektrana. Zbog toga se do 2035. godine očekuje blagi porast udjela te vrste energije u OIE, te bi on tada iznosio ~ 2%.

U poglavlju 5.4.2.2 "Poticanje proizvodnje iz OIE" utvrđeno je:

Gledajući s aspekta dobivanja poticaja, u obnovljive izvore ubrajaju se samo hidroelektrane snage do 10 MW, kao i svi ostali ranije navedeni izvori (vjetroelektrane, solarne elektrane i

elektrane na biomasu/biogas). Količina proizvedene energije iz obnovljivih izvora, koja se planira poticati na nivou Bosne i Hercegovine, dobivena je kao zbir planiranih poticanih količina na entitetskim nivoima. Kroz sistem poticaja u Bosni i Hercegovini planira se znatno povećanje udjela energije vjetra, koja će u tom slučaju do 2035. godine premašiti udio malih hidroelektrana. Iz tog je razloga u sljedećem koraku potrebno analizirati tehničke uvjete integracije vjetroelektrana u EES u narednom periodu.

Prema akcionicim planovima, do 2020. godine bi u Bosni i Hercegovini trebalo biti instalirano 345 MW u kapacitetima koji ulaze u sistem poticaja. Najveći udio imat će male hidroelektrane i vjetroelektrane. Prema tome, u 2020. godini bi se iz navedenih kapaciteta proizvelo 1.197 GWh električne energije. S obzirom na različite scenarije proizvodnog miksa do 2035. godine, iznosi instalirane snage i proizvodnje iz OIE se razlikuju. Za prikaz je uzet zbir entitetskih scenarija. Prema tome, u 2035. godini iznos ukupne instalirane snage u cijeloj Bosni i Hercegovini iznosio bi 1.453 MW. S obzirom na potencijal i mogućnosti, planira se izgradnja ~ 800 MW u novim kapacitetima vjetroelektrana, te bi se tada iz njih proizvodilo oko 2.500 GWh, što bi činilo 58% ukupne proizvodnje. Ukupna proizvodnja bi, prema tome, iznosila 4.325 GWh.

Otvorna energetska strategija Federacije Bosne i Hercegovine do 2035. godine

U poglavlju 2.1 "Ulažne smjernice za izradu Otvorne energetske strategije" utvrđeno je:

Strateški ciljevi održavanja konkurentnog energetskog sustava te sigurnosti snabdijevanja moraju biti usklađeni s agendom održivog razvoja odnosno smanjenja negativnih utjecaja na okoliš, posebno imajući u vidu današnju poziciju Federacije BIH u odnosu na inicijative EU, energetske trendove te preuzete i buduće obaveze prema Energetskoj zajednici i drugim tijelima.

U poglavlju 4.1.4 "Dosadašnji rast proizvodnje iz OIE" utvrđeno je:

Rast obnovljivih izvora energije (OIE) rezultat je energetskih politika, novih društvenih paradigmi, ali i pada cijena tehnologije. U Europi se, kao i u svijetu, postepeno povećava udio proizvedene električne energije iz obnovljivih izvora energije. U obnovljive izvore se ubrajaju sve hidroelektrane (male i velike) te ostali obnovljivi izvori energije (vjetar, sunce, biomasa, geotermalna energija).

U poglavlju 5.2.2 "Instalirana snaga i proizvodnja električne energije" utvrđeno je:

Pregledom proizvodnog portfelja većih objekata, Federacija BIH ima trenutno solidan udio hidroelektrana u proizvodnom miksu. Međutim, kao strategijski izazov za iduće razdoblje potrebno je definisati razvoj termo portfelja s obzirom na očekivani rast potrošnje i snižavanje sati rada pojedinih blokova. Ključni izazovi koji utječu na razvojna opredjeljenja termo sektora su stari termo blokovi na kraju životnog vijeka uz nisku efikasnost koji ne

zadovoljavaju okolinske standarde, te neadekvatna efikasnost poslovanja pridruženih rudnika uglja. U pogledu izgradnje hidroelektrana i OIE, potrebno je doći do objektivnih pokazatelja u pogledu kapaciteta i izvodljivosti pojedinih projekata.

U poglavlju 5.4.2.1 "Sektor električne energije" utvrđeno je:

Do 2035. godine, doprinos svake pojedine tehnologije će se povećati. Najveći doprinos ukupnom udjelu OIE će imati hidroelektrane i pretpostavka je da će on iznositi ~79,13%. Međutim, njihov će se relativni udio smanjiti zbog povećanja udjela ostalih obnovljivih izvora energije. Relativni udio vjetra će ostati otprilike na razinama iz 2020. godine te će iznositi ~12,15%, ali će se absolutni iznosi povećati, prvenstveno zbog planirane izgradnje novih vjetroelektrana na području FBiH. Da bi se ostvario procijenjeni doprinos biomase, koji iznosi ~5,88%, potrebno je poticati korištenje čvrste biomase u kogenracijskim postrojenjima. S obzirom da će solarna energija postati konkurentnija na tržištu, poželjna je i izgradnja solarnih mikro elektrana. Zbog toga se, do 2035. godine, očekuje blagi porast udjela te vrste energije u OIE, te bi on tada iznosi ~2,84%.

U poglavlju 5.4.2.2 "Poticanje proizvodnje iz OIE" utvrđeno je:

Kroz sustav poticaja, najviše se planira stimulirati izgradnja vjetroelektrana i hidroelektrana, s time da snaga hidroelektrana ne smije biti veća od 10 MW kako bi mogle ulaziti u sustav poticaja.. Prema Akcionom planu, do 2020. godine bi u Federaciji BiH trebalo biti instalirano 110 MW u kapacitetima koji ulaze u sustav poticaja. Najveći udio će imati hidro i vjetroelektrane. Prema tome, u 2020. bi se iz navedenih kapaciteta proizvelo 361 GWh električne energije. S obzirom na različite scenarije razvoja proizvodnog miksa do 2035. godine, iznosi instalirane snage i proizvodnje iz OIE se razlikuju. Prema entitetskom scenariju, u 2035. bi iznos instalirane snage iz OIE iznosio 1.111 MW. S obzirom na potencijal i mogućnosti u FBiH se do 2035. godine, planira izgradnja vjetroelektrana ukupnog kapaciteta 795,5 MW, te bi se tada iz njih proizvodilo oko 2.093 GWh godišnje, što bi činilo 66% ukupne proizvodnje. Ukupna proizvodnja prema ovom scenariju bi tada iznosila 3.156 GWh. Do 2035. godine će se instalirati i 19,3 MW kapaciteta u elektranama na biomasu, te 97,6 MW u solarnim elektranama.

Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021 – 2027 (Sl. novine FBiH 40/22)

U poglavlju 3.1.4. "Osiguravati održivo korištenje vodnih resursa" utvrđeno je:

Potrebno je uspostaviti katastar svih hidroelektrana, energana i malih postrojenja s određenim podacima (snagom, vodozahvatom itd.), te osigurati da svi korisnici voda za tehnološke potrebe i proizvodnju energije moraju imati ugovor o koncesiji i plaćati odgovarajuću naknadu za korištenje vodnih resursa.

U poglavlju 3.4.2. "Povećavati udio obnovljivih izvora energije u finalnoj potrošnji energije" utvrđeno je:

U FBiH najveći potencijal povećanja učešća OIE-a postoji u proizvodnji električne energije iz hidropotencijala, kao i potencijala energije vjetra i sunca. Stoga je potrebno implementirati nalaze regionalne hidroenergetske strategije, s fokusom na održivo korištenje vodnih resursa kao osnove za planiranje izgradnje hidroelektrana (HE), kao i elaborate za razvoj vjetroelektrana (VE) i solarnih fotonaponskih elektrana (FNE).

Potrebno je uraditi izmjene i dopune postojećeg zakonodavstva u području OIE-a, kojim bi se otklonile uočene zapreke u bržoj implementaciji investicija u sektoru energije i uvele nove poticajne sheme. Za velike projekte potrebno je koristiti mehanizme aukcija i tendera. Za manje projekte (obično FNE), osobito je važno poticati proizvodnju za vlastitu potrošnju (tzv. kategorija proizvođači – protrošači ili *prosumeri*) ili proizvodnju organiziranu unutar lokalnih energetskih zadruga (tzv. kategorija građanska energija). Stoga je potrebno usvojiti zakonske i podzakonske akte koji omogućavaju brži razvoj OIE-a i na taj način poticati demokratizaciju energetskog sektora.

U poglavlju "DODATAK 3. Situaciona analiza" utvrđeno je:

Energetsku učinkovitost treba povećavati zbog više razloga, a jedan iznimno važan je nužnost smanjenja negativnog utjecaja na okoliš. FBiH ima velik potencijal za ostvarivanje ušteda u finalnoj potrošnji energije, osobito u sektoru zgradarstva, koje sudjeluje s oko 58 % u finalnoj potrošnji energije.

Kroz načelo "prvo energetska učinkovitost", EU je potvrdila da je energetska učinkovitost europski najznačajniji izvor energije. No, implementacija *acquisa* u području energije u BiH ne odvija se propisanom dinamikom. Mnogi rokovi su već istekli, pa je Tajništvo Energetske zajednice EU pokrenulo postupke protiv BiH zbog povrede ugovornih obveza. Otvoreno je više postupaka, a pokrenuti su prevashodno zbog izostanka transponiranja zahtjeva iz Trećeg energetskog paketa i obavješćivanja Energetske zajednice EU o poduzetim mjerama, neispunjavanja obveza iz Direktive 2006/32/EZ o energetskoj učinkovitosti u krajnjoj potrošnji i energetskim uslugama, izostanka transponiranja i implementacije obveza koje se odnose na smanjenje emisije sumporovog dioksida pri sagorijevanju teških loživih ulja i tečnih naftnih goriva.²

Tempo dekarbonizacije ekonomije FBiH je vrlo spor, iako se udjel kapaciteta postrojenja za proizvodnju električne energije iz OIE-iEK-a značajno povećava. U 2012. godini taj je udjel iznosio 1,0 %, a 2018. god. 4,9 %. Ako se ovome još dodaju i hidroelektrane u sastavu EPBiH i EPHZHB, onda ukupni kapaciteti koji koriste OIE iznose 54,7 %.

U proizvodnji električne energije najviše je zastupljena proizvodnja iz termoelektrana (uglavnom sagorijevanjem ugljena), koja čini, u prosjeku za razdoblje 2012 - 2018, oko 62,8 % ukupne proizvodnje. Proizvodnja iz hidroelektrana, u prosjeku za isto razdoblje, čini oko 34,3 % proizvodnje, dok proizvodnja iz OIE u prosjeku iznosi 1,4 % ukupne proizvodnje.

Arhus
centar
Zenica

Udruženje "EKO FORUM" Zenica

Talića brdo 11
72 000 Zenica, Bosna i Hercegovina
E-mail: info@ekoforumzenica.ba
Web: www.ekoforumzenica.ba
Tel/fax: +387 32 40 50 50

Kao strategijski izazov za iduće razdoblje potrebno je definirati razvoj termo portfelja s obzirom na očekivani rast potrošnje i snižavanje sati rada pojedinih blokova. Ključni izazovi koji utječu na razvojna opredjeljenja termo sektora su: (i) stari termo blokovi pri kraju životnoga vijeka, s niskom učinkovitošću i bez sustava za odsumporavanje i denitrifikaciju, zbog čega ne zadovoljavaju ekološke standarde i (ii) neučinkovitost poslovanja rudnika ugljena.

U pogledu izgradnje hidroelektrana i drugih kapaciteta za OIE, potrebno je doći do objektivnih pokazatelja u pogledu kapaciteta i izvodljivosti pojedinih projekata (uraditi Studiju hidroenergetskog korištenja vodotokova). Dodatno, stvaranje strateškog okvira za veće iskorištavanje HE i ostalih OIE potencijala podrazumijeva i otklanjanje niza administrativnih i finansijskih barijera za ovakve projekte.

Strategija zaštite okoliša FBiH 2022-2032. (Sl. novine FBiH 69/22)

Evropsko vijeće je 2003. godine identificiralo Bosnu i Hercegovinu (BiH) kao potencijalnu kandidatkinju za članstvo u Evropskoj uniji (EU). Pristupni pregovori započeli su u novembru 2005. godine, i od tada je na snagu stupio niz sporazuma između EU i BiH. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), koji služi kao osnova za implementaciju procesa pristupanja, stupio je na snagu 1. juna 2015. godine. Prema SSP, pridruživanje se trebalo postepeno i u potpunosti realizirati tokom prijelaznog perioda od šest godina. Osim toga, BiH je potpisnica niza međunarodnih sporazuma o zaštiti okoliša. Težnja ka članstvu u EU glavni je pokretač unapređenja i finalizacije strateškog i pravnog okvira zaštite okoliša u zemlji.

Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021.-2027. godina (Sl. novine ZDK 3/21)

U poglavlju 5.6.2.2. "Energetika" utvrđeno je:

U pravcu dugoročnog cilja dekarbonizacije proizvodnje električne energije, neophodno je raditi na povećanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora. Na području ZDK dodijeljeno je više koncesija za vodu za izgradnju 13 mini hidroelektrana, a planirana je gradnja HE Vranduk. Također, na području ZDK ima 25 solarnih elektrana, a planirane su i 2 nove solarne elektrane SE "Hifa Benz" Tešanj i "Sami promet" Visoko.

U poglavlju 11.2. "Energetska infrastruktura" utvrđeno je:

ZDK ima velike mogućnosti za iskorištavanje hidroenergetskog potencijala, ali je potrebno voditi računa da se ovaj potencijal ne iskorištava izgradnjom mini hidroelektrana kojima se okoliš/vode potpuno devastiraju. Glavni tok rijeke Bosne nosi 57% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala ZDK. Od svih pritoka rijeke Bosne najznačajnija je rijeka Krivaja koja nosi 20% ukupnog bruto hidroenergetskog potencijala ZDK.

Arhus
centar
Zenica

Udruženje "EKO FORUM" Zenica

Talića brdo 11
72 000 Zenica, Bosna i Hercegovina
E-mail: info@ekoforumzenica.ba
Web: www.ekoforumzenica.ba
Tel/fax: +387 32 40 50 50

U poglavlju 12.4.2. "Mineralne i termalne vode, mini hidroelektrane" utvrđeno je:

Trenutno je 5 MHE u funkciji i to 3 na teritoriji općine Zavidovići te 2 na teritoriji grada Zenica, od koji je jedna minicentrala na cjevovodu (Čajdraš), a druga na otvorenim vodama. U fazi pribavljanja dozvola i izgradnje su MHE u Zavidovićima (2), Varešu (1) Zenici (1), Zenica-Žepče (1), Kaknju (3) i Olovu (1).

U poglavlju 12.13.1.1. "Hidroelektrane" utvrđeno je:

Problematika hidroenergetskog potencijala u smislu izgradnje malih hidroelektrana za proizvodnju električne energije je vrlo aktuelna. Mini hidroelektrane kapaciteta manjeg od 5MW ne svrstavaju se u obnovljive izvore energije. Dodatno, nepoštivanje ekoloških minimuma i devastacija okoliša, dovode u pitanje samu potrebu i okolišnu cijenu izgradnje takvih postrojenja. Na području ZDK izgrađene su tri male hidrocentrala, "Bistričak" kod Zenice - instalirane snage 0,81MW, "Čardak" kod Zavidovića - instalirane snage 1,4MW i "Čajdraš" kod Zenice instalirane snage 0,48MW, a u izgradnji je još pet malih hidrocentrala. Strateško opredjeljenje ZDK treba biti usmjereno ka održivom korištenju hidro potencijala, kao obnovljivom izvoru energije sa minimalnim negativnim učinkom po okoliš.

Temeljem svega naprijed navedenog molimo da prihvate našu Inicijativu i pristupite pripremi i izradi Izmjena Prostornog plana Zeničko-dobojskog kantona prema proceduri utvrđenoj Zakonom o prostornom uređenju i građenju (Sl. novine ZDK 01/14) i Uredbom o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata (Sl. novine FBiH 63/04; 50/07 i 84/10).

Prilozi:

1. Dopis broj 17/23 od 21.02.2023 godine
2. Dopis broj 12-19-3137-1/23 od 10.02.2023 godine

U Zenici, 1.8.2023. godine

Broj: 119/23

Predsjednik udruženja

Zlatan Alibegović

Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje
M. Tarabara 15, 72000 Zenica

Predmet: Zahtjev za pristup informacijama

Poštovani,

Članom 29 stav (2) Zakona o prostornom uređenju i građenju (Sl. novine Zeničko-dobojskog kantona 1/14 i 4/16) propisano je da Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje, svake dvije godine od donošenja Prostornog plana Kantona i općina radi "Izvještaj o stanju u prostoru na području Kantona i općina".

Na osnovu odredbi Zakona o slobodi pristupa informacijama BiH (Sl. glasnik BiH 28/00, 45/06), molimo vas da nam dostavite sljedeće informacije:

- Da li je od dana donošenja Prostornog plana ZDK 2009-2029 ikad rađen "Izvještaj o stanju u prostoru na području Kantona" prema odredbama Člana 29 stav (2) Zakona?
- Da li je od dana donošenja Prostornog plana grada Zenice 2016-2036 ikad rađen "Izvještaj o stanju u prostoru na području grada" prema odredbama Člana 29 stav (2) Zakona?
- Kada Zavod planira raditi ove izvještaje?

Informacije nam možete dostaviti na e-mail info@ekoforumzenica.ba ili na adresu "Eko forum Zenica, Talića brdo 11, 72000 Zenica".

S poštovanjem,

Predsjednik udruženja

Zlatan Alibegović

U Zenici, 21.2.2023.

Broj: 17/23

Broj: 12-19-3137-1/23
Zenica, 10. 02. 2023 godine

Br. 37123 - 17.03.
Marko

Udruženje „EKO FORUM“ Zenica
Ulica Talića Brdo broj 11
72000 Zenica

PREDMET: Odgovor na Vaš zahtjev, dostavlja se

Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje u sastavu Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona, nažalost nije radio Izveštaje o stanju u prostoru na području Kantona i općina/gradova zbog nedostatka kadra. Trenutno Kantonalni zavod ima 2 uposlenika sa odgovarajućom stručnom spremom i sa velikim naporima stiže ispuniti preuzete ugovorene obaveze sa općinama/gradovima na izradi Prostorno-planske dokumentacije.

Upoznali smo nadležno ministarstvo o nedostatku stručnog kadra u Zavodu. Vlada Zeničko-dobojskog kantona odobrava prijem novih uposlenika.

Svjesni smo važnosti praćenja i analize provođenja, kao i stepena realizacije Prostorno-planske dokumentacije. Kada se Zavod kadrovski i stručno popuni pristupićemo kontinuirano praćenju stanja u prostoru i shodno tome raditi Izveštaje.

S poštovanjem

Dostavljeno:

naslov
 a/a

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
Skupština Zeničko-dobojskog kantona
n/r predsjedavajućeg Skupštine

Predmet: Inicijativa za izradu Izvještaja o stanju u prostoru i donošenju Programa mjera i aktivnosti za unapređenje stanja u prostoru

Na osnovu člana 111. i 151. Poslovnika Skupštine ZDK - Novi prečišćeni tekst (Sl. novine ZDK 14/18, 18/18 isp., 7/19 i 7/20), člana 29. i 30. Zakona o prostornom uređenju i građenju (Sl. novine ZDK 1/14) i člana 9. i 23. Uredbe o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata (Sl. novine FBiH 63/04, 50/07 i 84/10) udruženje Eko forum Zenica podnosi **inicijativu za izradu "Izvještaja o stanju u prostoru" i donošenju "Programa mjera i aktivnosti za unapređenje stanja u prostoru"** sa posebnim osvrtom na Prostorni plan Ze-do kantona za period 2009.-2029. godine u smislu zakona i strateških dokumenata BiH i FBiH donesenih u periodu od 2009. do 2023. godine sa naglaskom na održivo korištenje hidropotencijala kao obnovljivih izvora energije sa minimalnim negativnim učinkom po okoliš.

O B R A Z L O Ž E N J E

Skupština Zeničko-dobojskog kantona na 27. sjednici održanoj 19.02.2009. godine, na osnovu člana 37. stav 1. tačka f) Ustava Zeničko-dobojskog kantona, te člana 12. stav 1. Zakona o prostornom uređenju (Sl. novine ZDK 2/04 i 2/08), donijela je Prostorni plan Zeničko - dobojskog kantona za period od dvadeset godina (2009-2029.)

Članom 29. i 30. Zakona o prostornom uređenju i građenju (Sl. novine ZDK 1/14) utvrđeno je da Ministarstvo vodi dokumentaciju potrebnu za praćenje stanja u prostoru, izradu i praćenje provedbe planskih dokumenata, te da Izvještaj o stanju u prostoru na području Kantona radi Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje, svake dvije godine od donošenja Prostornog plana Kantona. Izvještaj o stanju u prostoru sadrži analizu provođenja planskih dokumenata i drugih dokumenata, ocjenu provedenih mjera i njihove učinkovitosti na planskom korištenju prostora, na zaštiti vrijednosti prostora i okoline, te druge elemente od značaja za plansko uređenje prostora Kantona.

Arhus
centar
Zenica

Udrženje "EKO FORUM" Zenica

Talića brdo 11
72 000 Zenica, Bosna i Hercegovina
E-mail: info@ekoforumzenica.ba
Web: www.ekoforumzenica.ba
Tel/fax: +387 32 40 50 50

Skupština Kantona, na osnovu Izvještaja o stanju u prostoru donosi četverogodišnji Program mjera i aktivnosti za unapređenje stanja u prostoru Kantona. Program mjera sadrži procjenu potrebe izrade novih, odnosno izmjene i dopune postojećih planskih dokumenata, potrebu pribavljanja podataka i stručnih podloga za njihovu izradu, te druge mjere i aktivnosti od značaja za izradu i donošenje tih dokumenata.

Na naš zahtjev za pristup informacijama upućen Kantonalnom zavodu za urbanizam i prostorno uređenje broj 17/23 od 21.02.2023 godine, u smislu informacije da li je od dana donošenja Prostornog plana ZDK i Prostornog plana Grada Zenica rađen Izvještaj o stanju u prostoru na temelju navenog zakona dobili smo odgovor u dopisu broj 12-19-3137-1/23 od 10.02.2023 godine. (u prilogu)

Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje u sastavu Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko dobojskog kantona, nažalost nije radio Izvještaje o stanju u prostoru na području Kantona i općina/gradova zbog nedostatka kadra. Trenutno Kantonalni zavod ima 2 uposlenika sa odgovarajućom stručnom spremom i sa velikim naporima stiže ispuniti preuzeće ugovorene obaveze sa općinama/gradovima na izradi Prostorno planske dokumentacije.

Upoznali smo nadležno ministarstvo o nedostatku stručnog kadra u Zavodu. Vlada Zeničko dobojskog kantona odobrava prijem novih uposlenika.

Svjesni smo važnosti praćenja i analize provođenja, kao i stepena realizacije Prostorno planske dokumentacije. Kada se Zavod kadrovski i stručno popuni pristupićemo kontinuirano praćenju stanja u prostoru i shodno tome raditi Izvještaje. (u prilogu)

Prostorni plan Ze-do kantona za period 2009-2029 godine (Sl. novine ZDK 4/09) je izrađen i usvojen prema zakonima i strateškim dokumentima koji su bili na snazi do 2009. godine.

S obzirom na činjenicu da je u periodu od 2009 do 2023 na razini BiH i FBiH donesen značajan broj zakona i strateških dokumenata, koji bitno utiču na suštinu planskog dokumenta, u smislu planiranja i izgradnje elektroenergetskih objekata i njihovog utjecaja na okoliš, bilo bi neophodno u okviru "Programa mjera i aktivnosti za unapređenje stanja u prostoru" utvrditi mјere za usklađivanje i inoviranje Prostornog plana Ze-do kantona sa:

- **Zakon o dopunama Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine** (Sl. novine FBiH 61/22)
- **Zakon o zaštiti okoliša Federacije BiH** (Sl. novine FBiH 15/21)
- **Zakon o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije** (Sl. novine FBiH 70/13)
- **Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine do 2035. godine** (Sl. glasnik BiH 70/18)

Arhus
centar
Zenica

Udruženje "EKO FORUM" Zenica

Talića brdo 11
72 000 Zenica, Bosna i Hercegovina
E-mail: info@ekoforumzenica.ba
Web: www.ekoforumzenica.ba
Tel/fax: +387 32 40 50 50

- Okvirna energetska strategija Federacije Bosne i Hercegovine do 2035. godine
- Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021 – 2027 (Sl. novine FBiH 40/22)
- Strategija zaštite okoliša F BiH 2022-2032. (Sl. novine FBiH 69/22)
- Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021.-2027. godina (Sl. novine ZDK 3/21)

Temeljem svega naprijed navedenog molimo da prihvate našu Inicijativu i pristupite izradi Izvještaja o stanju u prostoru i donošenju Programa mjera i aktivnosti za unapređenje stanja u prostoru prema proceduri utvrđenoj Zakonom o prostornom uređenju i građenju (Sl. novine ZDK 01/14) i Uredbom o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata (Sl. novine FBiH 63/04, 50/07 i 84/10).

Prilozi:

1. Dopis broj 17/23 od 21.02.2023 godine
2. Dopis broj 12-19-3137-1/23 od 10.02.2023 godine

U Zenici, 1.8.2023. godine

Broj: 120/23

Predsjednik udruženja

Zlatan Alibegović

Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje
M. Tarabara 15, 72000 Zenica

Predmet: Zahtjev za pristup informacijama

Poštovani,

Članom 29 stav (2) Zakona o prostornom uređenju i građenju (Sl. novine Zeničko-dobojskog kantona 1/14 i 4/16) propisano je da Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje, svake dvije godine od donošenja Prostornog plana Kantona i općina radi "Izvještaj o stanju u prostoru na području Kantona i općina".

Na osnovu odredbi Zakona o slobodi pristupa informacijama BiH (Sl. glasnik BiH 28/00, 45/06), molimo vas da nam dostavite sljedeće informacije:

- Da li je od dana donošenja Prostornog plana ZDK 2009-2029 ikad rađen "Izvještaj o stanju u prostoru na području Kantona" prema odredbama Člana 29 stav (2) Zakona?
- Da li je od dana donošenja Prostornog plana grada Zenice 2016-2036 ikad rađen "Izvještaj o stanju u prostoru na području grada" prema odredbama Člana 29 stav (2) Zakona?
- Kada Zavod planira raditi ove izvještaje?

Informacije nam možete dostaviti na e-mail info@ekoforumzenica.ba ili na adresu "Eko forum Zenica, Talića brdo 11, 72000 Zenica".

S poštovanjem,

Predsjednik udruženja

Zlatan Alibegović

U Zenici, 21.2.2023.

Broj: 17/23

...

Broj: 12-19-3137-1/23
Zenica, 10. 02. 2023 godine

Br. 37/23 - 17.03.
Marko

Udruženje „EKO FORUM“ Zenica
Ulica Talića Brdo broj 11
72000 Zenica

PREDMET: Odgovor na Vaš zahtjev, dostavlja se

Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje u sastavu Ministarstva za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Zeničko-dobojskog kantona, nažalost nije radio Izveštaje o stanju u prostoru na području Kantona i općina/gradova zbog nedostatka kadra. Trenutno Kantonalni zavod ima 2 uposlenika sa odgovarajućom stručnom spremom i sa velikim naporima stiže ispuniti preuzete ugovorene obaveze sa općinama/gradovima na izradi Prostorno-planske dokumentacije.

Upoznali smo nadležno ministarstvo o nedostatku stručnog kadra u Zavodu. Vlada Zeničko-dobojskog kantona odobrava prijem novih uposlenika.

Svjesni smo važnosti praćenja i analize provođenja, kao i stepena realizacije Prostorno-planske dokumentacije. Kada se Zavod kadrovski i stručno popuni pristupićemo kontinuirano praćenju stanja u prostoru i shodno tome raditi Izveštaje.

S poštovanjem

Dostavljeno:

naslov
 a/a

